

บทที่ 2

การสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย

การสอบสวนคดีอาญาเป็นกระบวนการค้นคว้าหาความจริงในการกระทำผิดเพื่อพิสูจน์ความผิดและนำเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ โดยหลักอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้เฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานฝ่ายปกครองเท่านั้นเป็นพนักงานสอบสวนได้ ซึ่งในบทนี้จะนำเสนอเรื่องอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในการสอบสวนคดีอาญาและคดีความผิดฐานฟอกเงิน และอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ในการสอบสวนคดีความอาญาตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

2.1 ระบบการสอบสวนของไทยกับการคานกันแห่งอำนาจ

เนื่องจากอำนาจสอบสวนคดีอาญา เป็นอำนาจที่มีความสำคัญและมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยตรง ในประเทศที่เจริญแล้วจึงมีความพยายามหาวิธีการที่จะควบคุมการใช้อำนาจนี้ เพื่อให้มีอำนาจเด็ดขาดในการสอบสวน วิธีการในการควบคุมอำนาจสอบสวนที่นิยมใช้กันคือ หลักการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ (Check and Balance) ของหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการ ยุติธรรม โดยมีการกำหนดบทบาทให้หน่วยงานต่างๆ เช่น พนักงานอัยการ และศาลเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน เพื่อเป็นหลักประกันว่าการสอบสวนคดีอาญา จะเป็นไปด้วยความถูกต้องและเป็นธรรม

กระบวนการสอบสวนและฟ้องร้องของประเทศต่างๆ ในปัจจุบันนั้น ถือเป็นกระบวนการเดียวกันไม่อาจจะแบ่งแยกจากกันได้ ไม่ว่าจะเป็นการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนก็ดี การดำเนินการพิจารณาพยานหลักฐานเพื่อที่จะดำเนินการฟ้องร้องของพนักงานอัยการก็ดี ล้วนเป็นกระบวนการเพื่อตัดสินว่าจะนำตัวผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไปดำเนินคดีในชั้นศาลหรือไม่ ซึ่งถือเป็นกระบวนการเดียวกัน และไม่อาจแบ่งแยกจากกันได้

ในขณะที่กระบวนการสอบสวนและฟ้องร้องของประเทศไทยนั้น เมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว จะเห็นได้ว่า กระบวนการสอบสวนและการฟ้องร้องนั้นเป็นกระบวนการที่แยกจากกัน กล่าวคือ กระบวนการสอบสวนนั้นเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนโดยแท้ที่มีอำนาจในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมด จนกระทั่ง

พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนแล้วเสร็จ จึงส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการ พนักงานอัยการจึงจะเข้ามามีอำนาจในการตรวจสอบพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนได้รวบรวมมาตั้งแต่ต้นว่าพยานหลักฐานดังกล่าวถูกต้องหรือไม่ เพียงพอหรือไม่ โดยพนักงานอัยการไม่มีอำนาจในการสอบสวนมาตั้งแต่ต้น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาตามมาดังนี้

1. ขาดการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ (Check & Balance) ของหน่วยงานอื่น ๆ ในกระบวนการยุติธรรม มีเพียงการตรวจสอบภายในตามสายงานขององค์กรตำรวจเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เนื่องจาก เมื่อมีคดีเกิดขึ้นหน่วยงานหรือองค์กรที่วางรูปคดีมีเพียงพนักงานสอบสวนเพียงฝ่ายเดียว ในขณะที่หน่วยงานอื่นในกระบวนการยุติธรรมไม่อาจเข้าไปดำเนินการตรวจสอบขั้นตอนของการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นแรกได้

2. แม้ว่าพนักงานอัยการจะมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ หากเห็นว่าพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนนั้นมีไม่เพียงพอ ภายหลังจากที่พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการนั้น จะเห็นได้ว่า ถ้าพนักงานอัยการมีคำสั่งให้ทำการสอบสวนเพิ่มเติม นั้น พนักงานสอบสวนจะสอบสวนพยานหลักฐานเพิ่มเติมมาได้หรือไม่นั้น เป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน เนื่องจากมีช่วงระยะเวลาที่ล่วงเลยไปภายหลังจากการสอบสวนตั้งแต่ตอนเริ่มต้นคดีจนกระทั่งการรวบรวมพยานหลักฐานใหม่ภายหลังจากพนักงานอัยการมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนสอบสวนเพิ่มเติม ซึ่งอาจจะทำให้พยานหลักฐานบางอย่างอาจจะสูญหาย เป็นเหตุให้ไม่สามารถหาพยานหลักฐานดังกล่าวได้

3. ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ได้บัญญัติว่า "ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน" ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพนักงานอัยการจะดำเนินการฟ้องร้องคดีมิได้ ถ้าไม่มีการสอบสวน ดังนั้นจึงอาจเกิดปัญหาในกรณีที่พนักงานสอบสวนไม่ประสงค์จะทำการสอบสวนในบางคดี เช่นนี้คดีย่อมไม่อาจขึ้นมาถึงพนักงานอัยการได้ เป็นเหตุให้พนักงานอัยการไม่อาจฟ้องร้องคดีได้

2.2 อำนาจสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เนื่องจากคดีอาญามีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ทั้งยังเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ และทรัพย์สินของผู้ถูกกล่าวหา ดังนั้นเมื่อมีการกล่าวหาว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องร้องต่อศาล รัฐจึงต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวัง เพื่อมิให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดที่เขามีได้กระทำความผิดต้องกลับกลายเป็นผู้ต้องรับโทษและเพื่อ มิให้ผู้ที่กระทำความผิดจริงต้องหลุดลอยไปจากการได้รับโทษ อันเป็นการให้ความ

เป็นธรรมกับผู้ที่ถูกกระทำหรือเหยื่ออาชญากรรมและสามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องร้องและลงโทษได้

ปัจจุบัน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมิได้มีการกำหนดให้มีการคานกันระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมตามหลักบริหารงานยุติธรรมสากลทำให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจมากในการสอบสวนคดีอาญาโดยปราศจากการควบคุมและตรวจสอบจากหน่วยงานอื่น นอกจากนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยยังมีลักษณะพิเศษคือ มีการแบ่งแยกกันระหว่างการสอบสวน และการฟ้องร้องคดีโดยเด็ดขาด ทั้งๆ ที่ขั้นตอนทั้งสองเป็นขั้นตอนเดียวกันคือ เป็นกระบวนการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนฟ้องที่มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดเช่นกัน การแบ่งแยกระหว่างการสอบสวนและการฟ้องร้องคดีทำให้อัยการที่มีความรับผิดชอบในการฟ้องคดีไม่สามารถเข้าไปเกี่ยวข้องในการสอบสวนคดีตั้งแต่ต้น ทำให้การดำเนินคดีอาญาขาดประสิทธิภาพ

2.2.1 ความสำคัญของการสอบสวน

อำนาจการสอบสวนมีความสำคัญอย่างมากเพราะเป็นกระบวนการยุติธรรมเบื้องต้น เนื่องจากการสั่งคดีและการดำเนินคดีของพนักงานอัยการตลอดจนถึงการวินิจฉัยชี้ขาดคดีของศาลต่างก็ต้องอาศัยข้อเท็จจริงตามสำนวนของการสอบสวนเป็นสำคัญ หากสำนวนการสอบสวนทำขึ้นอย่างขาดคุณภาพไม่ถูกต้อง ไม่ชอบธรรมเสียแล้ว ผลการวินิจฉัยของพนักงานอัยการและศาลก็ยากที่จะออกมาอย่างถูกต้องและมีความเป็นธรรม เพราะในทางปฏิบัติ พนักงานอัยการจำเป็นต้องยึดถือข้อเท็จจริงตามสำนวน การสอบสวนของพนักงานสอบสวนและศาลก็ต้องวินิจฉัยคดีตามข้อเท็จจริงที่พนักงานอัยการนำเสนอต่อศาล ดังนั้นการสอบสวนของพนักงานสอบสวน จึงต้องชอบด้วยกฎหมายมีความต่อเนื่อง เป็นธรรม และมีความรวดเร็ว

นอกจากนี้ การสอบสวนยังเป็นเงื่อนไขในการฟ้องร้องคดีอาญาของพนักงานอัยการตามนัยมาตรา 120 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การสอบสวนและอำนาจฟ้องของพนักงานอัยการจึงมีความสัมพันธ์กันมิใช่เพียงสักแต่ว่าคดีใดที่มีการสอบสวนแล้วจะทำให้พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องเสมอไปไม่ หากแต่การสอบสวนนั้นต้องเป็นการสอบสวนที่ไม่บกพร่องผิดพลาดในส่วนที่เป็นสาระสำคัญด้วย เพราะหากเป็นการสอบสวนที่มีชอบด้วยกฎหมายก็เท่ากับไม่มีการสอบสวน เช่น การสอบสวนที่กระทำโดยพนักงานสอบสวนที่ไม่มีอำนาจทำให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้อง หรือพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบไม่เป็นไปตามมาตรา 18 วรรคสาม มาตรา 19 วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็ถือไม่ได้ว่ามี

สอบสวนคดีนั้น ส่งผลให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 371/2531 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1974/2539 แต่การจับหรือค้นที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ทำให้การสอบสวนเสียไปเพราะเป็นคนละขั้นตอนกันไม่กระทบกระเทือนถึงการฟ้องคดีอาญา ทั้งนี้ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 99/2541 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1547/2540

เนื่องจากคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยนั้น เป็น "ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ" ซึ่ง ป.วิ.อ. ได้กำหนดให้มีเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมฝ่ายต่างๆ ทำหน้าที่ร่วมกันในการค้นหาความจริงว่าผู้ต้องหามีความผิดหรือบริสุทธิ์ โดยกำหนดให้มี "พนักงานสอบสวน" ทำหน้าที่สอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน เมื่อ "พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ" เห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วก็จะสรุปสำนวนทำความเข้าใจเสนอพนักงานอัยการว่าควรงดการสอบสวน ควรสั่งฟ้องหรือควรสั่งไม่ฟ้องเสนอไปยังพนักงานอัยการพร้อมกับสำนวนการสอบสวนเพื่อพิจารณา หากพนักงานอัยการเห็นว่าสำนวนการสอบสวนยังขาดตกบกพร่องก็อาจมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมหรือส่งพยานคนใดมาให้ซักถามเพิ่มเติมเพื่อส่งต่อไป โดยอาจสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องก็ได้ แต่หากมีคำสั่งไม่ฟ้อง และคำสั่งไม่ฟ้องนั้นไม่ใช่คำสั่งของอัยการสูงสุดก็มีกระบวนการตรวจสอบ ดุลและคาน (Check and Balance) อำนาจการสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการตามมาตรา 143 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ ถ้าในกรุงเทพมหานคร ให้รีบส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมคำสั่งไปเสนอผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ถ้าในจังหวัดอื่นให้รีบส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมกับคำสั่งไปเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาตรวจสอบ หากผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวมีความเห็นแย้งคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ ก็ต้องเสนอไปอัยการสูงสุดอีกครั้งหนึ่งเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดความเห็นแย้งต่อไป ตามมาตรา 145 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งตามขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า กฎหมายได้กำหนดให้มีเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมของรัฐหลายฝ่ายร่วมกันทำหน้าที่ค้นหาความจริงว่าผู้ต้องหามีความผิดหรือบริสุทธิ์ เพื่ออำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้ตั้งแต่ในชั้นสอบสวนแล้ว กล่าวคือ ผลของการดำเนินคดีในชั้นสอบสวนอาจเพียงพอที่จะยุติคดีได้โดยไม่จำเป็นต้องยื่นฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล โดยเหตุนี้กระบวนการสอบสวนและพิจารณาสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องดังกล่าว จึงเป็นขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐที่สำคัญยิ่ง ซึ่งจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนเสียก่อนที่จะยื่นฟ้องคดีต่อศาลได้ ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 จึงกำหนดเป็นเงื่อนไขสำคัญห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาล โดยมีได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน และการสอบสวนที่จะทำให้พนักงานอัยการมี

อำนาจฟ้องนั้น ต้องเป็นการสอบสวนโดยชอบกฎหมาย ไม่ผิดพลาดบกพร่องในสาระสำคัญด้วย กล่าวโดยสรุป การสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 120 นั้นประกอบด้วย

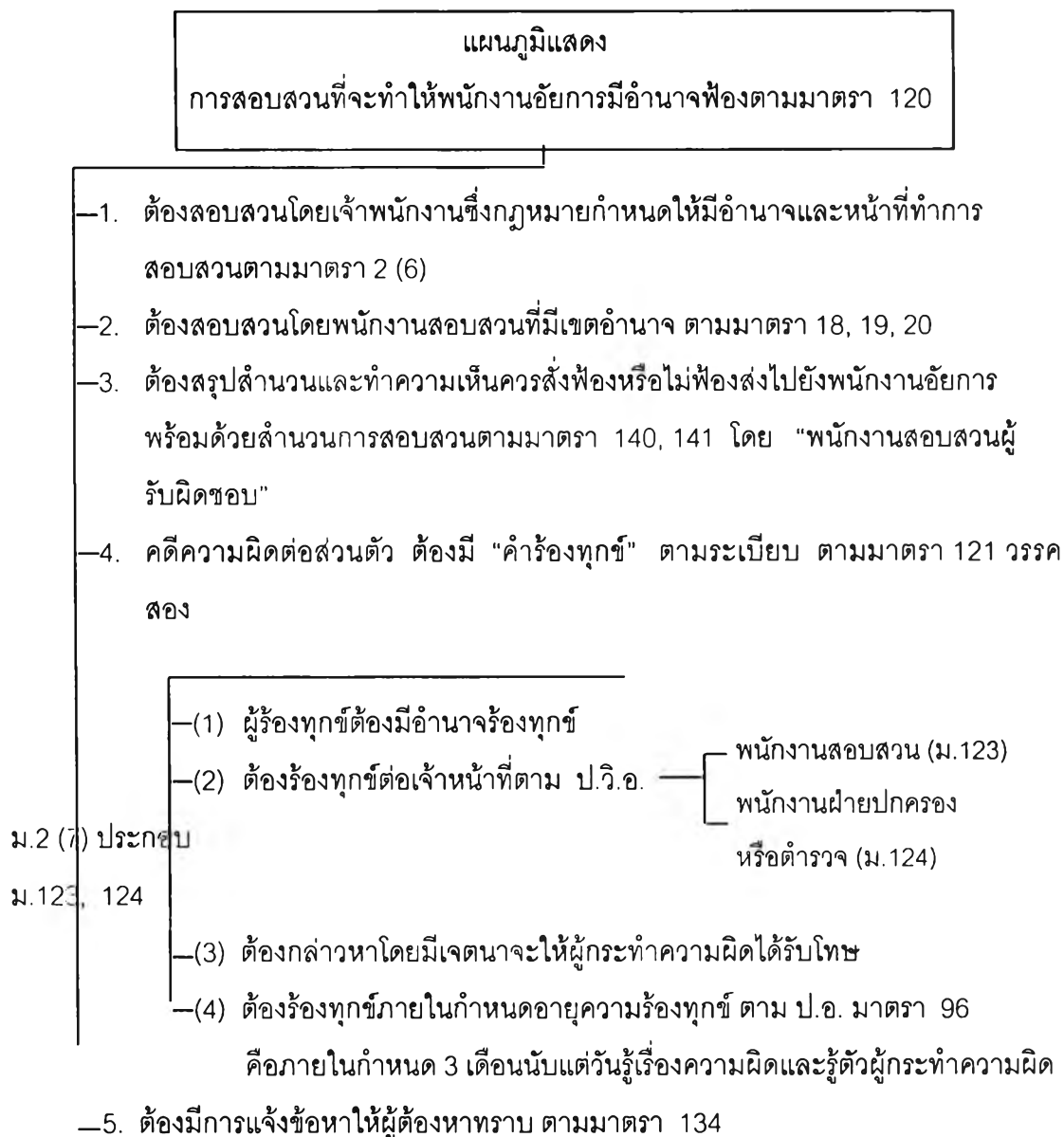
1. ต้องกระทำโดยพนักงานสอบสวน ซึ่งหมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนตามมาตรา 2(6) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹

2. พนักงานสอบสวนต้องทำการสอบสวนภายในเขตอำนาจ เช่น กรณีความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตน ก็ให้พนักงานสอบสวนในเขตนั้นสอบสวน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18) หรือกรณีความผิดคาบเกี่ยวพันหลายท้องที่ ก็ให้พนักงานสอบสวนในท้องที่ใดท้องที่หนึ่งที่เกี่ยวข้องมีอำนาจสอบสวนได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19) หรือกรณีความผิดเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรไทย ก็ให้อัยการสูงสุด หรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ หรือจะมอบหมายหน้าที่นั้นให้พนักงานสอบสวนคนใดก็ได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20) เป็นต้น

ในที่นี้จะขอแสดงแผนภูมิที่อธิบายให้เห็นถึงการสอบสวนที่จะทำให้พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องตาม มาตรา 120

---

¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (6) "พนักงานสอบสวน"หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ในการสอบสวน

2.2.2 การสอบสวนคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) บัญญัติว่า การสอบสวน หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อที่เอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ และรวมตลอดถึงการสอบสวนการตายอันเป็นผลจากการกระทำความผิดอาญาในการชั้นสูตรพลิกศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 129

ดังนั้น การสอบสวนจึงมีขึ้นเมื่อเกิดความผิดอาญาแล้ว ซึ่งต่างกับการสืบสวนโดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (10) ที่บัญญัติว่า "การสืบสวน" หมายถึงการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่ทราบรายละเอียดแห่งความผิด อันแสดงว่าเป็นการกระทำที่เกิดก่อนการกระทำผิดอาญา หรือเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนเมื่อเกิดการกระทำผิดอาญาขึ้นแล้ว

ดังนั้นการสอบสวนจึงเป็นการกระทำที่เกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งอาจเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุและการให้ได้มาซึ่งเอกสารนั้นๆ การดำเนินการอื่นๆ เช่น การควบคุมตัวผู้ต้องหาระหว่างการสอบสวน การนำผู้ต้องหาไปฝากขังต่อศาล การทำบันทึกถ้อยคำในกรณีผู้ต้องหาไม่ยอมให้การในเบื้องต้น ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง กรณีมีความผิดอาญาเกิดขึ้นโดยพนักงานสอบสวนทราบเองหรือมีผู้มาแจ้งพนักงานสอบสวนให้ทราบว่าข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร ผู้ถูกกล่าวหาในคดีนั้นได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ เพื่อพิสูจน์ความผิด ค้นหาพยานหลักฐานจนแน่ชัดโดยปราศจากข้อสงสัยว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดจริงและเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

2.2.3 ความหมายของการสอบสวน

"การสอบสวน" หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ² และรวมตลอดถึงการสอบสวนการตายอันเป็นผลจากการกระทำผิดอาญาในการชั้นสูตรพลิกศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 129 ซึ่งประเด็นสำคัญของการสอบสวนอยู่ที่ว่า ในการสอบสวนคดีอาญาที่เกิดขึ้น อ้างว่าหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นจะกระทำได้อีกโดยอาศัยอำนาจตาม หลักเกณฑ์ที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้เป็นการเฉพาะ ดังนี้

²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11)

1. การสอบสวนจะชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อ การนั้นได้กระทำโดยพนักงานสอบสวน³ และพนักงานสอบสวนจะต้องมีเขตอำนาจที่จะสอบสวนคดีนั้นๆได้⁴ การสอบสวนใดที่มิได้เป็นไปตามนัยที่กล่าวนี้ย่อมเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบและถือว่าไม่ได้มีการสอบสวนแต่อย่างใด อันทำให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้อง

2. การสอบสวนถือเป็นเงื่อนไขสำคัญในการยื่นฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการ ถ้ายังมิได้มีการสอบสวนผู้ต้องหาหรือการสอบสวนเป็นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย พนักงานอัยการก็ยังไม่มีความฟ้อง ดังนั้น การสอบสวนคดีอาญาเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินคดีอาญา การสอบสวนต้องทำด้วยความบริสุทธิ์เที่ยงธรรม ดังที่บทบัญญัติของกฎหมายวางหลักไว้ว่า ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำ หรือให้จัดการใดๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใดๆ เพื่อจงใจให้เขาให้การอย่างใดๆ ในเรื่องที่ต้องหา⁵

3. การสอบสวน เป็นการให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลโดยหลายประการเช่น มีอำนาจทำการตรวจ ค้นตัวผู้ต้องหา การค้นเพื่อพบสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด การจับ และการควบคุม

2.2.4 ผู้มีอำนาจและเขตอำนาจการสอบสวน

ผู้มีอำนาจสอบสวน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (6) ได้บัญญัติว่า "พนักงานสอบสวน หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน" เฉพาะการกำหนดเขตอำนาจการสอบสวน จะต้องถือปฏิบัติตามกฎหมายดังนี้

"ในจังหวัดอื่น นอกจากจังหวัดพระนครและธนบุรี (กรุงเทพมหานครในปัจจุบัน) พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอและข้าราชการตำรวจ ซึ่งมียศ

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (6)

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18-21

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135

ตั้งแต่นายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่าขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิดหรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตนหรือผู้ต้องหาที่มีอยู่ หรือถูกจับในเขตอำนาจของตนได้

สำหรับในจังหวัดพระนครและธนบุรี (กรุงเทพมหานครในปัจจุบัน) ให้ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่หรือถูกจับในเขตของตนได้⁶

อำนาจโดยทั่วไปของเจ้าพนักงานตำรวจในการสอบสวนคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 ได้กำหนดไว้ว่า ในกรุงเทพมหานคร ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีมีอำนาจสอบสวน ส่วนจังหวัดอื่น พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจสอบสวนนั้น มิได้หมายความว่า พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ เช่นปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีขึ้นไปจะเป็นพนักงานสอบสวนทุกคน เนื่องจากอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ในการที่จะปฏิบัติตาม บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานี้ ต้องเป็นไปตามกฎหมายและ ข้อบังคับทั้งหลายอันว่าด้วยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ⁷ กฎหมายอันเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ได้แก่ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และประกาศรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยกำหนดหน่วยงานและเขตการรับผิดชอบ และเขตพื้นที่การปกครอง ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเท่านั้น มิได้บัญญัติถึงการแต่งตั้งพนักงานสอบสวนไว้

สำหรับจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ได้มีข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยที่ 1/2506 ลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2506 ให้โอนอำนาจสอบสวนจากฝ่ายปกครองไปอยู่กับพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจแต่เพียงฝ่ายเดียว ต่อมาได้มีข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยที่ 1/2509 ลงวันที่ 1

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 16

กฎหมาย 2509 ยกเลิกข้อบังคับดังกล่าว แต่ยังมีอำนาจสอบสวนอยู่กับพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจเช่นเดิมและให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ ซึ่งประสบเหตุความผิดอาญา มีอำนาจจับกุมหรือสั่งให้จับกุมผู้กระทำความผิดและทำการสอบสวนได้เท่าที่จำเป็น แล้วส่งให้พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจรับดำเนินการต่อไป หลังจากนั้นต่อมาได้มีข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ลงวันที่ 20 กันยายน 2520 กำหนดให้คดีอาญาในความผิดตามกฎหมายที่อยู่ในหน้าที่รับผิดชอบของฝ่ายปกครองเป็นส่วนใหญ่ ให้อยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองทำการสอบสวนได้แต่ฝ่ายเดียว

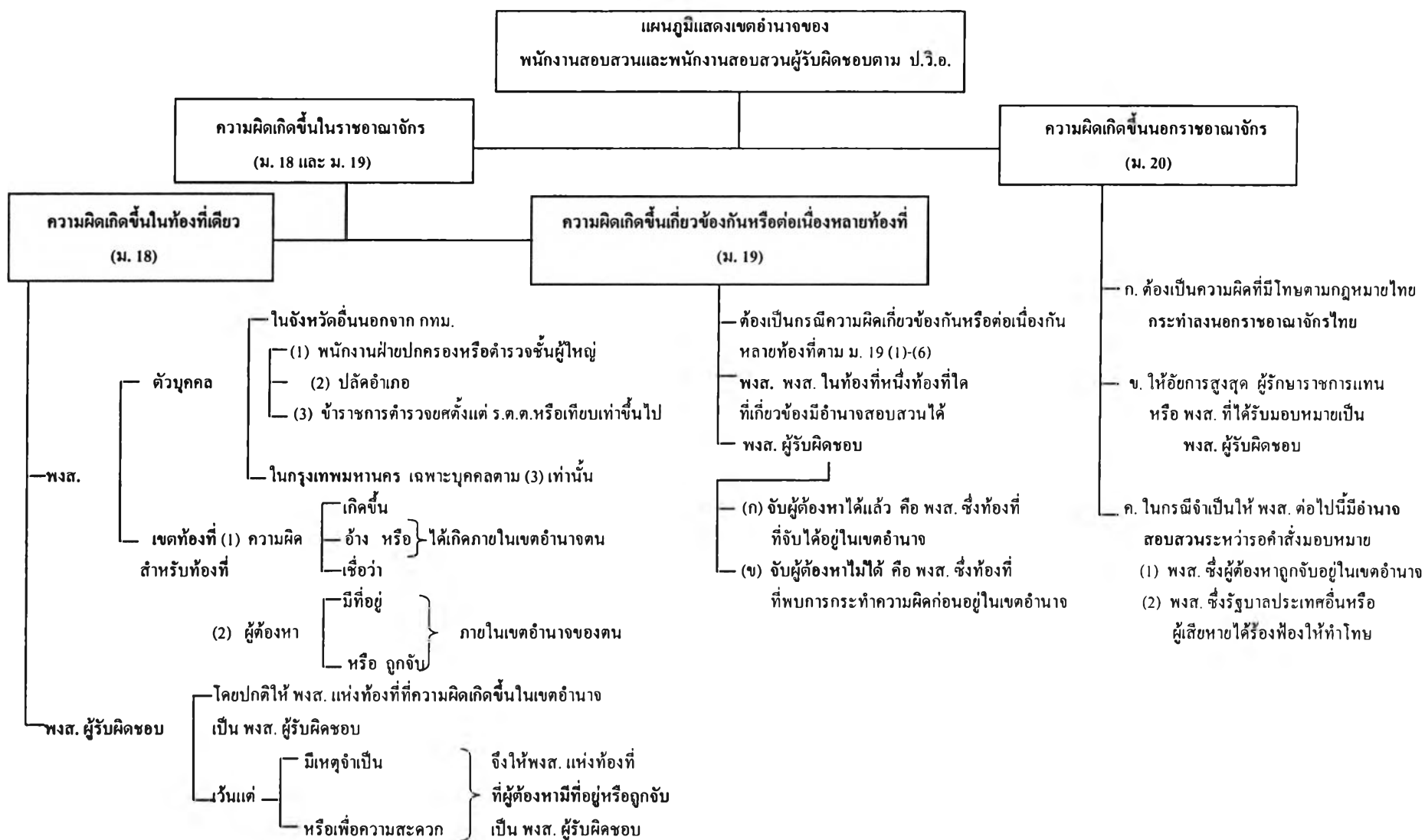
ส่วนการกระทำความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยซึ่งได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ คืออธิบดีกรมอัยการ(อัยการสูงสุด) หรือผู้รักษาราชการแทน หรือพนักงานสอบสวนคนใดที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดีกรมอัยการหรือผู้รักษาราชการแทน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 วรรคแรก ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้มีนักวิชาการบางท่านมีความเห็นว่าการสอบสวนคดีความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยที่ได้กระทำนอกราชอาณาจักรนั้น อธิบดีกรมอัยการ อาจมอบหมายให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนแทนได้ พนักงานสอบสวนคนใดที่ได้รับมอบหมายมีหน้าที่ต้องอยู่ในความรับผิดชอบของอธิบดีกรมอัยการ ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคท้าย⁸

ในกรณีที่ไม่แน่ใจว่าพนักงานสอบสวนคนใดเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ หากเกิดขึ้นในจังหวัดเดียวกัน ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้มีอำนาจชี้ขาด แต่ในจังหวัดพระนครและธนบุรีผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนซึ่งมีตำแหน่งตั้งแต่รองอธิบดีกรมตำรวจขึ้นไปเป็นผู้ชี้ขาด⁹ และในกรณีเกิดความไม่แน่ใจว่าพนักงานสอบสวนคนใดระหว่างหลายจังหวัดควรเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ อธิบดีกรมอัยการ หรือผู้ทำการแทนเป็นผู้ชี้ขาด

⁸ คณิต ฒ นคร,กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์เจริญวิทยการพิมพ์,2528), หน้า 129

⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 21 วรรคแรก

แผนภูมิแสดงเขตอำนาจของพนักงานสอบสวนและพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตาม ป.วิ. ดังนี้

อำนาจพนักงานสอบสวน

เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมหลักฐาน และข้อเท็จจริงแห่งคดี ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติถึงอำนาจของพนักงานสอบสวนไว้ กล่าวคือ พนักงานสอบสวนมีหน้าที่รวบรวมหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาด้วย¹⁰ อำนาจของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 132 (2) ที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจค้น เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมพยานหลักฐานนั้น แม้ป.วิ.อ. มาตรา 98 จะจำกัดอำนาจในการค้นไว้โดยมีข้อจำกัด "จะค้นได้แต่เฉพาะเพื่อหาตัวคนหรือสิ่งของที่ต้องการเท่านั้น" ก็ตามแต่มาตรา 98 (1) ได้บัญญัติขยายอำนาจในค้นว่า "ในกรณีที่ค้นหาสิ่งของโดยไม่จำกัดสิ่ง เจ้าพนักงานผู้คนมีอำนาจยึดสิ่งของใด ๆ ซึ่งน่าจะใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อเป็นประโยชน์หรือยันผู้ต้องหาหรือจำเลย" ยิ่งไปกว่านั้น มาตรา 138 ยังได้บัญญัติด้วยว่า "พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิต และความประพฤตินั้นเป็นอาชญาของผู้ต้องหา แต่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มา" อันแสดงให้เห็นเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่า แท้จริงแล้วกฎหมายหาใช้มุ่งประสงค์ให้พนักงานสอบสวนทำหน้าที่เพียงรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อที่จะพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ ดังที่พนักงานสอบสวนทั้งหลายได้ถือปฏิบัติอยู่อย่างเคร่งครัดเท่านั้นไม่ หากแต่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหาด้วย ทั้งนี้เพราะตามบทนิยามความหมายของคำว่า "การสอบสวน" ในมาตรา 2 (11) ที่บัญญัติว่า "หมายถึงการรวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการทั้งหลายอื่น ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ" นั้น ก็มีข้อความระบุอยู่อย่างชัดแจ้งว่า "...เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง..." ด้วย หาใช้ระบุดตุประสงค์เพียงเพื่อพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษเท่านั้นไม่ อีกทั้งมาตรา 131 เดิม ที่กำหนดวัตถุประสงค์ของการสอบสวนก็บัญญัติว่า "ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาและเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด" ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนว่ากฎหมายมิใช่เพียงกำหนดวัตถุประสงค์ของการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนว่า เพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดเท่านั้นไม่ หากแต่ยังกำหนดให้กระทำเพื่อ "...ประสงค์จะทราบข้อเท็จจริง และพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา..." ด้วย รวมความแล้ว ตามตัวบทกฎหมายดังที่ได้หยิบ

¹⁰ธานีศ เกศพิทักษ์ . คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-2 (มาตรา 2 -157) เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา)

ยกขึ้นกล่าวมาข้างต้น หน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการทำหน้าที่สอบสวนรวบรวม พยานหลักฐานนั้น มิใช่ว่าพนักงานสอบสวนถูกจำกัดขอบเขตหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐาน เพียงเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยเท่านั้น หากแต่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานในส่วน ที่เป็นคุณหรือเป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย ทั้งในส่วนที่จะพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ หรือมีเหตุอันควรปราณีใด ๆ ที่สมควรได้รับการพิจารณาลดหย่อนผ่อนโทษอันเป็นส่วนที่เป็นผลดี แก่ผู้ต้องหาด้วย กล่าวโดยสรุปก็คือ หน้าที่ของพนักงานสอบสวนในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ใน กระบวนการยุติธรรมของรัฐนั้น กฎหมายได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนทำหน้าที่รวบรวม พยานหลักฐาน เพื่อค้นหาความจริงว่าผู้ต้องหา มีความผิดหรือบริสุทธิ์ เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ใน กระบวนการยุติธรรมของรัฐฝ่ายอื่น คือ พนักงานอัยการรวมทั้งศาลด้วย หาใช่เพียงเพื่อค้นหา รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาเท่านั้น ดังที่พนักงานสอบสวนทั้งหลายถือ ปฏิบัติตลอดมาไม่ ดังนั้น มาตรา 131 ที่แก้ไขใหม่ จึงได้แก้ไขปรับปรุงถ้อยคำมาตรา 131 เดิม โดย เพิ่มเติมถ้อยคำว่า "...หรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา..." ต่อท้ายบทบัญญัติของมาตรา 131 เดิม ด้วย โดยบทบัญญัติแห่งมาตรา 131 ที่แก้ไขใหม่ บัญญัติไว้ดังนี้ "ให้พนักงานสอบสวนรวบรวม หลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริง และพฤติการณ์ต่าง ๆ อัน เกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือ ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา" ทั้งนี้ก็เพื่อจะเน้นย้ำให้แจ่มชัดยิ่งขึ้นว่ากฎหมายได้กำหนดให้พนักงาน สอบสวนต้องทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อที่จะพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาด้วย ซึ่งจะ ส่งผลสนับสนุนให้ "หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ" อันเป็นหลักสำคัญ (Core Concept) ของ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ประสงค์ให้เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทุกฝ่าย รวมทั้งศาลและทนายความ มีความเป็นเอกภาพ เป็นหนึ่งเดียวกันในการทำหน้าที่ให้บรรลุ เป้าประสงค์ร่วมกันในการค้นหาความจริงว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ หาใช่แยกกันทำโดยต่างฝ่าย ต่างมีจุดมุ่งหมายแตกต่างกันดังเช่นที่ได้ถือปฏิบัติตลอดมาไม่ อันเป็นการ สอดคล้องกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 241 ที่รับรองสิทธิของผู้ต้องหาเกี่ยวกับการสอบสวน หรือพิจารณาคดีด้วยความเป็นธรรมว่า "ในคดีอาญาผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวน หรือพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม" และสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญมาตรา 33 ที่วางบทสันนิษฐานรองรับความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ด้วยว่า "ในคดีอาญาต้อง สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคล ใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้"

หลักประกันความโปร่งใสของระบบสอบสวนตามกฎหมายใหม่¹¹

ยิ่งไปกว่านั้นเพื่อให้การทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนมีระบบการสอบสวนที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ อันจะเป็นหลักประกันว่าการทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต้องกระทำด้วยความบริสุทธิ์และเป็นธรรมแก่ผู้ต้องหาสมดังเจตนารมณ์ของมาตรา 131 ที่ แก้ไขใหม่และรัฐธรรมนูญมาตรา 33 กับมาตรา 241 ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547¹² ยังได้ปรับปรุงระบบการแจ้งข้อหาและการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาด้วย โดยในส่วนของ การแจ้งข้อหา กำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานจนมีหลักฐานตามสมควร และต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหา แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบกับต้องให้อีกโอกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อหาและที่จะแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้ด้วย สำหรับการสอบปากคำผู้ต้องหานั้นก็กำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องสอบถามและ/หรือตั้งทนายความให้แก่ผู้ต้องหาก่อนที่จะถามคำให้การและในกรณีที่ผู้ต้องหามีอายุไม่เกิน 18 ปี พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาโดยใช้วิธีการสอบสวนเช่นเดียวกับการสอบสวนเด็กไว้ในฐานะเป็นผู้เสียหายหรือพยานตามมาตรา 133 ทวิ และมาตรา 133 ตรี ด้วย รวมทั้งการกำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่าผู้ต้องหามีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นจะใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และต้องแจ้งสิทธิให้ทราบด้วยว่าผู้ต้องหามีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ ซึ่งระบบการสอบสวนปากคำของผู้ต้องหาที่เพิ่มเติมขึ้นมาใหม่นี้ นอกจากจะมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เจตนารมณ์ของมาตรา 131 ที่มุ่งประสงค์ให้พนักงานสอบสวนทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาด้วยเกิดความสัมฤทธิ์ผลได้อย่างแท้จริงแล้ว ยังบัญญัติขึ้นเพื่อเป็นการอนุวัติการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 วรรคสอง มาตรา 242 วรรคหนึ่ง และมาตรา 243 ด้วย ดังนี้

มาตรา 241 วรรคสอง "ในชั้นสอบสวน ผู้ต้องหามีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำของตนได้"

¹¹ เรื่องเดียวกัน หน้า 178

¹² ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกาเล่ม 121 ตอนพิเศษ 79 ก. วันที่ 23 ธันวาคม 2547 จึงมีผลใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ 24 ธันวาคม 2547 เป็นต้นไป เว้นแต่บทบัญญัติมาตรา 134/1 วรรคสอง ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 180 วัน นับตั้งแต่วันที่ถัดจากวันประกาศ คือ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 21 มิถุนายน 2548 เป็นต้นไป

มาตรา 242 "ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาอ้อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ด้วยการจัดหาทนายความให้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีที่ผู้ถูกควบคุมหรือขัง ไม่อาจหาทนายความได้ รัฐต้องให้ความช่วยเหลือโดยจัดหาทนายความให้โดยเร็ว"

มาตรา 243 "บุคคลย่อมมีสิทธิไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา

ถ้อยคำของบุคคลซึ่งเกิดจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ถูกทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้"

ในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานสอบสวนยังมีอำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนี้

1). รับคำร้องทุกข์และคำกล่าวโทษ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7) "คำร้องทุกข์" หมายความว่า การที่ผู้เสียหาย ได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่า มีผู้กระทำความผิดเกิดขึ้น จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายและการกล่าวหาเช่นนั้น ได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ

และ "คำกล่าวโทษ" ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (8) หมายความว่า การที่บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ ว่ามีบุคคลรู้ตัวหรือไม่ก็ได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งขึ้น ซึ่งในหลักปฏิบัติเรื่องคำกล่าวโทษ กฎหมายให้นำบทบัญญัติในหลักปฏิบัติเรื่องคำร้องทุกข์มาใช้บังคับโดยอนุโลม

2). อำนาจตรวจตัว สิ่งของและที่ทาง

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132(1) พนักงานสอบสวนมีอำนาจตรวจตัวผู้เสียหาย เมื่อผู้นั้นยินยอมหรือตรวจตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสิ่งของ หรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ให้รวมทั้งทำภาพถ่าย แผนที่ หรือวาดภาพจำเลยหรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลาย ซึ่งน่าจะกระทำให้เกิดแจ่มกระจ่างขึ้น

เมื่อพนักงานสอบสวนได้กระทำการตรวจค้นตัว สิ่งของ หรือที่ทาง เพื่อแสวงหา พยานหลักฐานดังที่ได้กล่าวมาแล้ว พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องบันทึกรายละเอียดทั้งหลาย ซึ่งน่าจะทำให้คดีแจ่มกระจ่างขึ้นและรวบรวมไว้ในสำนวนเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีต่อไป

3). ตรวจค้นเพื่อพบสิ่งของ

กฎหมายให้อำนาจตรวจค้นเพื่อพบสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิดหรือได้ใช้ หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้แต่ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยเรื่องการค้น¹³ เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นที่ค้นได้โดยไม่ต้องมีหมาย และจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการค้น และการบันทึกในการตรวจค้นโดยเคร่งครัด

4). อำนาจออกหมายเรียกบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของ

ตามกฎหมายให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่บุคคลที่ถูกหมายเรียกไม่จำเป็นต้องมาเอง เมื่อจัดส่งสิ่งของนั้นมา ตามหมายเรียกแล้ว ให้ถือเสมือนว่าได้ปฏิบัติตามกฎหมาย¹⁴ กล่าวคือ ในบางกรณีสิ่งของบางอย่างซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้นั้น อยู่ในความครอบครองของบุคคลหนึ่งบุคคลใดซึ่งไม่ใช่ผู้ต้องหา เมื่อพนักงานสอบสวนเห็นว่าสิ่งของนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ พนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกให้บุคคลนั้นเอาสิ่งของเหล่านั้นมาให้พนักงานสอบสวนหรือจัดส่งมาให้ก็ได้โดยตัวไม่ต้องเอามาเอง บทบัญญัติดังกล่าวมิใช่ให้พนักงานสอบสวนออกหมายเรียกบุคคลมาเป็นพยาน แต่ให้เรียกสิ่งของในครอบครองมาให้

5). อำนาจยึดสิ่งของ

สิ่งของใดที่พนักงานสอบสวน หรือที่หมายเรียกให้ส่งมา ซึ่งสิ่งนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีได้ สิ่งของดังกล่าวนี้ พนักงานสอบสวนมีอำนาจยึดไว้ได้¹⁵ โดยในการยึด

¹³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 (2)

¹⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 (3)

¹⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 (4)

สิ่งของต่างๆ ดังกล่าวนั้น ถือว่าเป็นของกลางในคดีอาญาซึ่งพนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติตามหลักทั่วๆ ไปว่าด้วยการเก็บรักษาของกลาง¹⁶ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษ ฉะนั้น ในการยึดสิ่งของดังกล่าว จะต้องพิจารณากระทำเฉพาะเท่าที่จำเป็น เพราะสิ่งของบางอย่างใหญ่โต ยากแก่การเก็บรักษา หากสิ่งของใดเพียงแต่ตรวจและบันทึกรายละเอียดไว้ ก็เป็นการเพียงพอที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ได้แล้วก็ไม่ต้องยึดไว้ ทั้งนี้สุดแล้วแต่พนักงานสอบสวนจะพิจารณาเห็นสมควร สิ่งของที่ควรจะต้องยึดก็คือ สิ่งของ หรือของกลางอันเป็นสิ่งที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรืออยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะพิพากษาให้ริบ และบรรดาสິงของหรือของกลางที่ใช้ประกอบการสอบสวนเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่กล่าวหากัน เพื่อประกอบการพิจารณาของศาล

อำนาจยึดสิ่งของตามมาตรานี้ หมายความว่ารวมถึงการอายัดด้วย ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1437/2492

6). อำนาจเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ

ตามกฎหมายได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนออกหมายเรียกบุคคลซึ่งได้แก่ผู้เสียหาย หรือบุคคลใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดี ให้มาให้ถ้อยคำแก่พนักงานสอบสวนได้¹⁷ ในการดำเนินคดีอาญานั้น จำต้องมีพยานหลักฐานต่างๆ พิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหา พยานหลักฐานต่างๆ เหล่านี้อาจจะได้มาจากพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ แต่ส่วนใหญ่มาจากพยานบุคคล เพราะได้รู้เห็นเหตุการณ์ในเรื่องที่เกิดขึ้นนั้น และสามารถอธิบายหรือชี้แจงให้พนักงานสอบสวนหรือศาลเข้าใจได้ แต่บุคคลส่วนมากที่รู้เห็นเหตุการณ์ไม่ยอมเป็นพยานเนื่องจากเห็นว่าเสียเวลา หรือกลัวภัยที่อาจเกิดขึ้นในภายหลังได้หากตนเองยอมเป็นพยานในคดีนั้นๆ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมียกกฎหมายที่เป็นมาตรการบังคับโดยให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนให้มีอำนาจเรียกบุคคลที่รู้เห็นเหตุการณ์ในคดีเรื่องนั้นๆ มาให้การเป็นพยาน และให้พนักงานสอบสวนบันทึกคำให้การนั้นไว้

¹⁶ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเก็บของกลาง พ.ศ.2480 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2504

¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคแรก

7). อำนาจสั่งมิให้บุคคลออกไปจากสถานที่ชั่วคราวที่จำเป็น

ตามกฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนขณะทำการอยู่ในบ้านเรือน หรือในสถานที่อื่น ๆ มีอำนาจสั่งมิให้ผู้ใดออกไปจากที่นั้น ๆ ชั่วเวลาเท่าที่จำเป็น¹⁸ ซึ่งในบางครั้งพนักงานสอบสวนอาจจะออกไปทำการสอบสวนยังบ้านของพยาน และบางทีเกิดความจำเป็น เช่น เพื่อป้องกันมิให้คนที่อยู่ที่นั้นนำความลับไปบอกกับผู้อื่น หรือเกี่ยวกับความปลอดภัยของพนักงานสอบสวนเอง แต่การสั่งเช่นนั้น จะห้ามไว้ได้เท่าเวลาที่จำเป็นเท่านั้น เมื่อเสร็จสอบสวนแล้วก็ต้องให้เขาออกไป

8). อำนาจที่จะสอบสวนเองหรือส่งประเด็นไป¹⁹

พนักงานสอบสวนนอกจากจะมีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาที่เกิดขึ้นภายในเขตอำนาจของตนได้แล้ว ยังมีอำนาจสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิต และความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหาได้ เช่น สอบสวนเพื่อทราบว่าผู้ต้องหาเคยต้องโทษทางอาญามาแล้วหรือไม่ เพื่อทราบว่าผู้ต้องหามีความประพฤติชั่วร้ายอย่างไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อประกอบข้อเท็จจริง หรือได้ทราบวิธีการกระทำผิด อันจะเป็นการสะดวกในการหาหลักฐานมาฟ้องร้องดำเนินคดีต่อไป เมื่อได้ข้อความอย่างไรต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบ

นอกจากนี้ในคดีที่อยู่นอกเขตอำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวนคนใด พนักงานสอบสวนย่อมมีอำนาจส่งประเด็นไปให้พนักงานสอบสวนซึ่งมีอำนาจทำกรณนั้นจัดการได้

2.3 อำนาจการสอบสวนของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 ในข้อ 4 ได้กำหนดแนวทางการสอบสวนไว้ดังนี้ คือ ในกรณีที่มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ หรือจับกุมดำเนินคดีในความผิดมูลฐานให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนในการกระทำความผิดดังกล่าว ดำเนินการสอบสวนว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่ามีกระทำความผิดฐานฟอกเงินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วยหรือไม่ หากปรากฏ

¹⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 137

¹⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138

ว่ามีการกระทำความผิดฐานฟอกเงินฐานใดฐานหนึ่งดังกล่าวให้มีพนักงานสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวนในความผิดฐาน นั้น ๆ ด้วย แล้วให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานนั้นรับรายงานสำนึกงานตามแบบแนบท้ายระเบียบนี้

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนท้องที่ใดหรือหน่วยงานใด ได้ทำการสืบสวนสอบสวนในความผิดฐานฟอกเงินฐานใดฐานหนึ่งอยู่แล้ว ก็ให้ถือปฏิบัติตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม

นอกจากรายงานตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้วเมื่อมีเหตุผลและความจำเป็นในการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานอาจขอให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนแจ้งหรือรายงานข้อเท็จจริงเพิ่มเติมภายในกำหนดเวลาก็ได้

แนวทางการดำเนินการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนหรือหน่วยงานที่ทำการสอบสวนตามระเบียบฉบับนี้ เป็นไปตามหลักการของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแนวทางสืบสวนสอบสวนมีดังนี้²⁰

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญาซึ่งปรากฏตามมาตรา 5 ซึ่งบัญญัติว่า "ผู้ใดโอน รับโอน หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะ หรือหลังการกระทำความผิด มิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฟอกเงิน"

จากบทบัญญัติมาตรา 5 ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าความผิดฐานฟอกเงิน กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดอาญาอีกต่างหากจากบรรดาความผิดมูลฐาน ดังนั้น เมื่อปรากฏความผิดมูลฐานในเขตท้องที่พนักงานสอบสวนใดแล้ว นอกจากพนักงานสอบสวนท้องที่นั้นจะดำเนินการสอบสวนเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดมูลฐานแล้ว หากปรากฏข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานว่ามีการกระทำเข้าข่ายเป็นความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินคดีอาญาฐานฟอกเงินกับผู้กระทำความผิดนั้นตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 อีกหนึ่งฐานความผิดด้วย

²⁰สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, คู่มือพนักงานสืบสวนสอบสวน, (กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์คอนแพคท์ พรินท์, 2544) หน้า 44 - 54

การสืบสวนสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐาน

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 บัญญัติอำนาจหน้าที่ คณะกรรมการธุรกรรม เลขานุการและพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานไว้หลายประการดังที่ กล่าวไว้แล้ว ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือ จากเลขานุการเพื่อการตรวจสอบธุรกรรมทางการเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เป็นไปอย่างรวดเร็ว สะดวก มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กฎหมายจึงบัญญัติให้ (1) คณะกรรมการธุรกรรม (2) เลขานุการ และ (3) พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็น หนังสือจากเลขานุการ มีอำนาจตามนัย มาตรา 38 ในการมีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบัน การเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจแล้วแต่กรณี ส่งเจ้าหน้าที่ที่ เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือหรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อ ตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณาได้หรืออาจจะมีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ มา เพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา หรือเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือ ยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอัน ควรสงสัยว่ามีการชุกซ่อน หรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือ พยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการ ติดตามตรวจสอบ หรือยึด หรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐานเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหาก เน้นซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นจะถูกยกย้าย ชุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

นอกจากนี้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ยังได้กำหนด หลักเกณฑ์ในการเก็บรักษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ได้มาอีกด้วย กล่าวคือ บรรดาข้อมูลที่ได้ มาจากการให้ถ้อยคำ คำชี้แจงเป็นหนังสือ บัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ ที่มีลักษณะเป็น ข้อมูลเฉพาะบุคคล สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ ให้ เลขานุการเป็นผู้รับผิดชอบ ในการจัดเก็บรักษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูลนั้น

การจับกุมดำเนินคดีอาญารฐานฟอกเงิน

การจับกุมและดำเนินคดีกับบุคคลที่กระทำความผิดฐานฟอกเงิน เป็นอำนาจหน้าที่ของ เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สำหรับอำนาจหน้าที่ของพนักงาน เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขานุการนั้น เป็นการมุ่งเน้นไปที่ตัวทรัพย์สินที่ เกี่ยวกับการกระทำความผิด ในขณะที่การฟอกเงินมักทำกันเป็นขบวนการมีเครือข่ายที่ซับซ้อน มี

นายทุนหรือผู้มีอิทธิพลอยู่เบื้องหลัง อีกทั้งมีการตัดตอนของการกระทำความผิด ทำให้พยานหลักฐาน ต่าง ๆ มักมีไม่เพียงพอที่จะสาวไปถึงตัวผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำผิดมาลงโทษตามกฎหมาย แต่เนื่องจาก พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีบทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดทางอาญาแก่บุคคลที่กระทำความผิดในการสนับสนุนการกระทำ ความผิด การพยายามกระทำ ความผิดและการสมคบกันกระทำ ความผิด จึงเป็นการอำนวยความสะดวกประ โยชน์นี้ให้เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายให้สืบสวนสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อดำเนินคดีกับบุคคลที่กระทำ ความผิดทั้งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และกฎหมายอื่น ๆ ได้กว้างขวางขึ้น

การสืบสวน

การสืบสวนเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน เพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่ง ความผิดที่มีขึ้นก่อนทำการจับกุม ขณะทำการจับกุมและหลังการจับกุม การสืบสวน มีด้วยกัน หลายวิธีเช่น การสะกดรอย การตรวจสอบทางทะเบียน และการเงิน การใช้สายลับ หรือแหล่งข่าว อื่น ๆ ซึ่งในบางครั้งต้องใช้เทคนิคพิเศษประกอบการสืบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน

ความหมายของ "การสืบสวน" ตามบทบัญญัติ มาตรา 2 (10) แห่งประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญาไม่ได้กำหนดเขตอำนาจหรือชั้นยศของข้าราชการตำรวจไว้ กรณีนี้จึงเป็นการ ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทุกคนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตั้งแต่พลตำรวจชั้นไปถึงพลตำรวจเอก มี อำนาจหน้าที่ในการสืบสวน ซึ่งต่างจากอำนาจการสอบสวนซึ่งกำหนดให้นายตำรวจสัญญาบัตร ตั้งแต่ยศร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวน การสืบสวนเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ นอกจากการเข้ารับการฝึกอบรมแล้ว ปัจจัยสำคัญก็คือประสบการณ์ ซึ่งหาได้จากการปฏิบัติ หน้าที่ของเจ้าหน้าที่นั้น ๆ ดังนั้น ก่อนทำการสืบสวนผู้ที่จะทำการสืบสวนต้องมีความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับเรื่องพยานหลักฐานพอสมควร เช่น พยานเอกสาร พยานวัตถุ และผู้ทำการสืบสวนต้อง พิจารณาว่าพยานหลักฐานใดที่มีความน่าเชื่อถือและรับฟังได้ สามารถพิสูจน์ความผิดทำให้ศาลใช้ ประกอบดุลยพินิจ วินิจฉัยลงโทษจำเลยได้ เพราะว่าศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยได้จะต้องใช้ ดุลยพินิจวินิจฉัยพยานหลักฐาน จนกว่าจะแน่ใจว่าจำเลยกระทำ ความผิดจริง คือ ปราบกฏ พยานหลักฐานปราศจากข้อสงสัย (Beyond reasonable doubt) จึงจะพิพากษาลงโทษจำเลย แต่ หากปรากฏว่าพยานหลักฐานเป็นที่สงสัยว่าจำเลยได้กระทำหรือไม่ ศาลจะยกประโยชน์แห่งความ สงสัยให้จำเลย

ฉะนั้นพยานที่รับฟังได้จะต้องมีความสัมพันธ์กันระหว่างเหตุกับผล พยานบุคคลจะต้องไม่ขัดกับเหตุและผล พยาน 2 คน จะต้องมิเหตุผลในตัวเอง แต่จะต้องมีความสัมพันธ์กันด้วยในจุด ๆ หนึ่ง นอกจากนั้นยังต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับพยานวัตถุอีกด้วย

เมื่อทราบว่าพยานหลักฐานใดมีความสำคัญที่จะใช้พิสูจน์ความผิด ผู้ทำการสืบสวนต้องวางแผนการสืบสวนเพื่อให้ได้ซึ่งพยานหลักฐานเช่นว่านั้น การแสวงหาหลักฐานต่าง ๆ เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาให้พิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้

- พฤติการณ์ในการกระทำผิด
- ประวัติบุคคลต้องสงสัย
- ลักษณะการกระทำความผิด คือ แผนประทุษกรรมของผู้กระทำความผิด
- รายงานการสืบสวน ที่ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ตั้งแต่เริ่มต้นต่อเนื่องถึง

ปัจจุบัน

- รายงานข่าวสาร หรือแหล่งข่าวต่าง ๆ รวมถึงข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เท่าที่จะหาได้เพื่อประกอบการพิจารณาดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามกฎหมายอื่น หรือตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

ขั้นตอนในการสืบสวน

1. รายงานการสืบสวนมีความสำคัญมากเพราะอย่างน้อยก็เป็นพยานหลักฐานว่าก่อนมีการจับกุมได้มีการสืบสวนมาก่อน ฉะนั้น ทุกครั้งที่มีการสืบสวนต้องมีการทำเป็นรายงานสืบสวนเป็นหนังสือเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นเพื่อเก็บรวบรวมไว้เป็นพยานหลักฐาน เมื่อสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดได้แล้ว ก็สามารถนำรายงานสืบสวนเหล่านั้น มาเป็นพยานหลักฐานต่อศาล ฉะนั้นไม่ว่าจะมีการสืบสวนโดยวิธีใด เช่นการสะกดรอยการเฝ้าดู ต้องมีการรายงานการสืบสวนทุกครั้ง

2. รายงานข่าวสาร เมื่อได้รับข่าวสารเรื่องการกระทำความผิดของบุคคลในกลุ่มเป้าหมายไม่ว่าจะได้ข่าวสารโดยวิธีสืบสวนโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือจากแหล่งข่าวอื่นใดจะต้องรายงานเป็นหนังสือทุกครั้งอย่างน้อยก็เพื่อประกอบในการวิเคราะห์ข่าวสาร

3. ภาพถ่ายของบุคคล ยานพาหนะ หรือสถานที่ซึ่งเกี่ยวกับการกระทำความผิด เช่น รายงานการสำรวจสถานที่ แผนที่เกิดเหตุ แสดงเส้นทางถนน อาคาร ควรประกอบด้วยภาพถ่าย หรือการถ่ายภาพการพบกันของบุคคลในกลุ่มเป้าหมายระหว่างการสืบสวน สะกดรอย (surveillance) หรือการเฝ้าจุด (Stake out) ตลอดจนภาพถ่ายขณะจับกุม เช่น วิธีการซุกซ่อนของกลาง จุดที่พบของกลาง ภาชนะที่ใช้ใส่ของกลางซึ่งควรให้ปรากฏภาพผู้ต้องหา หรือพยานที่เกี่ยวข้องอยู่ในภาพถ่ายด้วย รวมถึงการนำซีดีประกอบคำรับสารภาพ เป็นต้น

4. หลักฐานการติดต่อของบุคคลในกลุ่มเป้าหมาย เช่นหลักฐานการใช้โทรศัพท์ วิทยุติดตามตัว จดหมาย โทรเลข การติดต่อทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Email) ฯลฯ

5. หลักฐานเกี่ยวกับธุรกรรมทางการเงิน เช่น ใบฝากเงิน ใบถอนเงิน ใบโอนเงิน บัญชีเงินฝากธนาคาร การเป็นสมาชิกซื้อขายหลักทรัพย์ การถือครองหลักทรัพย์หรือการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ ใบแจ้งค่าบริการบัตรเครดิต สินเชื่อ การเช่าใช้ตู้নির্ঘণ্টธนาคาร การเช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์ รถยนต์ ฯลฯ ล้วนมีประโยชน์อย่างยิ่ง นอกจากใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีแล้วยังแสดงถึงความเกี่ยวข้องของสัมพันธ์ของบุคคลทำให้สามารถวิเคราะห์ถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของสัมพันธ์กับผู้กระทำผิดในการกระทำผิด ฐานะทางการเงินของขบวนการฟอกเงินนั้น ๆ ตลอดจนเส้นทางการฟอกเงิน คือทราบผลการตรวจสอบธุรกรรมจนสุดสายได้

ข้อดีของการสืบสวนก่อนทำการจับกุม

1. ใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์การกระทำความผิดของบุคคลในชั้นสอบสวนดำเนินคดี
2. ในกรณีมีผู้กระทำความผิดหลายคน ทำให้สามารถทราบถึงแผนประทุษกรรมและขั้นตอนในการกระทำความผิด หากคดีที่มีการสืบสวนมาก่อนย่อมทำให้ได้พยานหลักฐาน ต่าง ๆ ที่ให้ความกระจ่างแก่คดีได้ พิสูจน์ให้ทราบถึงการแบ่งหน้าที่กันของบุคคลในกลุ่มว่าร่วมกันกระทำความผิดทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องของสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี
3. ใช้ประกอบดุลยพินิจเบื้องต้นของผู้จับกุม ตลอดจนพนักงานสอบสวนว่าบุคคลมีส่วนรวมในการกระทำความผิดหรือไม่มีส่วนในการกระทำความผิด พนักงานสืบสวนที่ดีต้องให้ข้อมูลแก่พนักงานสอบสวน เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานไว้ในสำนวนการสอบสวนเพื่อให้พนักงานอัยการสามารถพิจารณาฟ้องคดีต่อศาลที่จะใช้ดุลยพินิจในการกระบวนพิจารณาต่อไป ยกเว้นการใช้ดุลยพินิจในเรื่องเจตนา และเรื่องการพิสูจน์เอกสารเป็นดุลยพินิจของศาล
4. การสืบสวนทางการเงิน สามารถพิสูจน์ทราบความเกี่ยวข้องของสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่มผู้กระทำความผิด ทำให้ทราบถึงวิธีการฟอกเงิน
5. ในกรณีเป็นปัญหาในการจับกุมว่ากระทำโดยชอบหรือมิชอบ รายงานการสืบสวนสามารถใช้เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นว่ามีการสืบสวนมาก่อน ซึ่งแสดงว่าการทำการจับกุมกระทำโดยสุจริต

ข้อเสียของการสืบสวนก่อนทำการจับกุม

1. ต้องใช้ระยะเวลาในการสืบสวนทำให้ไม่เหมาะกับคดีที่มีการกระทำผิดเล็กน้อย ทำให้สิ้นเปลืองเวลา กำลังคนและงบประมาณ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่เจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง โดยเฉพาะการสืบสวนที่ไม่บรรลุเป้าหมาย
2. ข้อจำกัดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางการเงิน ซึ่งสถาบันการเงินได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเฉพาะต่างหาก
3. รูปแบบการกระทำความผิดมักเกี่ยวข้องกับ 2 เขตอำนาจศาลขึ้นไป บางครั้งเป็นการกระทำความผิดระหว่างประเทศ ซึ่งบางคดีอาจเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ มีเอกสารเป็นภาษาต่างประเทศ มีอุปสรรคเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยของประเทศที่เกี่ยวข้อง
4. การสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐานกระทำได้ลำบากต้องใช้ความสามารถและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ผู้สืบสวน ความอดทน เสียสละ ซึ่งเป็นข้อจำกัดที่ทำให้การสืบสวนล้มเหลว โดยมากเจ้าหน้าที่มักไม่ได้มองเห็นถึงตำแหน่งของความสำเร็จในการปฏิบัติที่ผ่านมาว่า อยู่ใกล้กับความสำเร็จก่อนที่จะเลิกล้มการสืบสวน
5. กรณีเป็นการสืบสวนระหว่างประเทศ มีข้อจำกัดเกี่ยวกับการขอความช่วยเหลือหรือความร่วมมือในคดีอาญาระหว่างประเทศ ต้องใช้เวลานานและบางประเทศมีข้อจำกัดในการส่งมอบข้อมูล แม้ว่าจะมีการลงนามในการให้ความช่วยเหลือในคดีอาญาระหว่างประเทศกับประเทศไทยในรูปแบบทวิภาคี (Bilateral treaty) ก็ใช้เวลานาน

พยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจค้นจับกุม

1. บันทึกการตรวจค้นจับกุมเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะเป็นพยานหลักฐาน ซึ่งเจ้าหน้าที่บันทึกขึ้นขณะทำการจับกุม จึงต้องมีสาระสำคัญครบถ้วน เช่น วันเวลาจับกุม ชื่อผู้ต้องหา ของกลาง สถานที่เกิดเหตุ ข้อหา พฤติการณ์โดยละเอียด ตลอดจนคำให้การขณะจับกุมของผู้ต้องหาว่ารับสารภาพหรือปฏิเสธ การตกเติมแก้ไขไม่สมควรจะทำ ซึ่งหากจำเป็นก็ให้ผู้ต้องหาลงชื่อกำกับในบรรทัดที่มีการแก้ไข
2. พยานวัตถุ ของกลางที่มีไว้ใช้หรือได้มาโดยการกระทำความผิด ยานพาหนะทั้งอุปกรณ์ที่ใช้ในการกระทำความผิดตลอดจนเอกสารแสดงการครอบครองหรือการเป็นเจ้าของ
3. พยานเอกสาร เช่น เอกสารการเงิน บัญชีธนาคาร สัญญาเช่าหรือเอกสารแสดงสิทธิ ในกรณีผู้ต้องหาเป็นผู้เช่าหรือผู้อาศัยอยู่กับบุคคลอื่น และถูกจับกุมร่วมกับผู้ต้องหาอื่น ๆ อาจจะ

อ้างว่า ขณะจับกุมไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด แต่มาติดต่อเรื่องธุรกิจอื่น ฉะนั้น เอกสารหลักฐาน ต่าง ๆ เช่น สัญญาเช่า เช่าซื้อ กู้ยืม ใบแจ้งค่าโทรศัพท์ จึงเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญ

4. บันทึกคำรับสารภาพเบื้องต้นในชั้นจับกุม แม้แต่ผู้ต้องหาจะลงลายมือชื่อรับสารภาพในบันทึกจับกุม ซึ่งผู้ต้องหาอาจจะอ้างว่าถูกบังคับให้ลงลายมือชื่อ แต่ถ้าหากผู้ต้องหาเขียนคำรับสารภาพด้วยลายมือของตนเอง ข้ออ้างว่าถูกบังคับก็มีน้ำหนักน้อย

5. อุปกรณ์การสื่อสารเช่นโทรศัพท์มือถือ เพื่อตรวจสอบการใช้ เพื่อใช้เป็นหลักฐานยืนยันความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิดหรือเครือข่ายบุคคลเกี่ยวข้องในการใช้ติดต่อกับบุคคลที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

6. ภาพถ่าย การตรวจค้นจับกุม หรือลักษณะการชุกซ่อนทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ภาพถ่ายดังกล่าว จะใช้เป็นพยานหลักฐานและประกอบคำให้การในชั้นพิจารณาของศาลเพราะว่าภาพถ่าย จะทำให้มีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากกว่าคำให้การด้วยปากเปล่า

ขั้นตอนที่กล่าวมานี้เป็นเพียงกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติ แต่การสืบสวนจะได้ผลหรือไม่บรรลุผล จึงขึ้นอยู่กับตัวผู้ทำการสืบสวน หากผู้สืบสวนเป็นผู้มีคุณสมบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ดี เช่น มีประสบการณ์ ความอดทน ไหวพริบ ช่างสังเกต และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการฟอกเงิน ตลอดจนการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ทันท่วงทีเหตุการณ์เสมอ เพื่อประเมินสถานการณ์ให้มีความรู้เท่าทันขบวนการฟอกเงิน เพราะฉะนั้นักฟอกเงินมักมีวิธีการต่าง ๆ ในการปกปิดซ่อนเร้น วิธีการชุกซ่อนพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อต้องการหลบเลี่ยงการจับกุมและต่อต้านการสืบสวนอยู่ตลอดเวลา

ขั้นตอนในการสืบสวนมีปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จได้ต้องประสานงาน และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในคดีที่เกี่ยวข้องกับพนักงานสอบสวนอย่างใกล้ชิด เมื่อมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับคดีฟอกเงิน เพราะว่าพยานหลักฐานที่สำคัญในบางครั้งผู้ทำการสืบสวน มีอยู่แต่ไม่ได้ส่งไปยังพนักงานสอบสวน หรือพนักงานสอบสวนต้องการพยานหลักฐานเพิ่มเติมในบางครั้ง ผู้ทำการสืบสวน (จับกุม) เป็นผู้ที่สามารถหาเพิ่มเติมให้ได้ เช่น

- บันทึกคำรับสารภาพ หรือคำให้การพยานที่ระบุตัวผู้กระทำความผิด (เบื้องต้น ขณะจับกุม)
- บันทึกการตรวจสอบทรัพย์สิน (ที่ได้มาจากการตรวจค้นและยึดมาตรวจสอบ)
- แผนที่เกิดเหตุ (รวมถึงแผนที่ก่อนและหลังเกิดเหตุ เพื่อเปรียบเทียบกัน)
- หลักฐานทางทะเบียนของบุคคล ยานพาหนะและสถานที่ของผู้เกี่ยวข้องหรือผู้ต้องหา

-หลักฐานเกี่ยวกับการแสดงความเกี่ยวข้องของสัมพันธ์ทางการสื่อสารทางการเงิน ซึ่งนอกจากรวมถึงบัญชีเงินฝากธนาคารแม้จะปิดบัญชีไปแล้ว หรือมีเงินเหลือเล็กน้อยให้

รวมถึงบรรดาสำเนาเอกสารการทำธุรกรรมทางการเงินอื่น ๆ สำเนาใบฝากเงิน ใบถอนเงิน ใบโอนเงิน ฯลฯ

- ภาพถ่ายขณะสืบสวนและขณะตรวจค้น จับกุม นำชี้ที่เกิดเหตุ
- รายงานสืบสวนนับตั้งแต่เริ่มต้นถึงเวลาที่มีการตรวจค้น หรือจับกุม เป็นต้น
- บันทึกต่าง ๆ เช่น บันทึกการตรวจค้นและยึดทรัพย์สินเพื่อตรวจสอบรวมถึงบันทึกส่วนตัวของบุคคลหรือผู้ต้องหาที่ตรวจค้นยึดได้ เช่น สมุดไดอารี่ นามบัตร จดหมาย
- สัญญาต่าง ๆ เช่น เช่าซื้อ เช่าขาย สัญญากู้ยืมเงิน เป็นต้น
- เอกสารกรรมสิทธิ์ต่าง ๆ เช่น โฉนดที่ดิน, น.ส. 3 ก., สปก. 4-01, ภบท.5, สค.1, คู่มือจดทะเบียนรถยนต์ รถจักรยานยนต์ ใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน (แม้เป็นอาวุธปืนที่มีทะเบียน คือ ใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน และเครื่องกระสุนปืน ก็ถือเป็นทรัพย์สินด้วย)

การสืบสวนหาพยานหลักฐานตามข้อหาเกี่ยวกับการฟอกเงิน

การสืบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน มาจากบรรดาความผิดมูลฐานผู้ทำการสืบสวนควรวางแผนในการสืบสวนเพื่อแสวงหาพยานหลักฐาน โดยคำนึงถึงฐานความผิดที่เกี่ยวข้องที่จะดำเนินการ กับบุคคลผู้เป็นเป้าหมายในการสืบสวนซึ่งหากการสืบสวนบรรลุผลสำเร็จ บุคคลที่เป็นเป้าหมายการสืบสวนจะมีสถานะเป็นผู้กระทำผิด หลังจากมีการจับกุม ต้องแจ้งข้อกล่าวหาโดยไม่ชักช้า จึงเป็นเรื่องที่ต้องมีการเตรียมความพร้อมไว้ก่อน เพื่อสามารถดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมได้อย่างถูกต้อง ดังนั้น ผู้ทำการสืบสวน ต้องมีความรู้และเข้าใจ ทราบถึงองค์ประกอบของฐานความผิดนั้น ๆ และในกรณีที่มีการกระทำความผิดตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ผู้ทำการสืบสวน ต้องตระหนักถึงแนวทางในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ซึ่งก็คือ

1. มาตรการยึดทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture Measure)
2. มาตรการริบทรัพย์สินทางอาญา (Criminal Forfeiture Measure)

หลังจากการจับกุมผู้ต้องหาและมีการดำเนินคดีกับบุคคลที่เกี่ยวข้องแล้วการดำเนินการจึงแยกออกเป็น 2 ทางดังที่กล่าวข้างต้น การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามมาตรการยึดทรัพย์สินทางแพ่ง ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับ สำนักงาน ปปง. และสำนักงานฝ่ายป้องกันและปราบปรามการ

ฟอกเงิน สำนักงานอัยการสูงสุดและศาลแพ่ง²¹ ส่วนการดำเนินการตามมาตรการทางอาญา ซึ่งเป็นคดีอาญา มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด ศาลยุติธรรม สำหรับสำนักงาน ปปง. เป็นหน่วยให้การสนับสนุน ทั้งนี้ ในทำยรายงานการสอบสวน บัญชีของกลางคดีอาญา สมุดยึดทรัพย์สินคดีอาญา ให้พนักงานสอบสวนบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับการแยกส่งทรัพย์สินของกลางที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไปให้ สำนักงาน ปปง. ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน พร้อมกับให้ลงบันทึกประจำวันไว้ให้เห็นชัดเจนว่ามีการแยกส่งมอบทรัพย์สินของกลางคดีอาญาที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไปให้สำนักงาน ปปง. ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน ตามนัย มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 อีกต่างหากแล้ว ในขณะที่การสอบสวนดำเนินคดีอาญา พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบก็ให้ดำเนินการต่อไปจนเสร็จสิ้น และเสนอความเห็นไปตามช่องทางปกติอีกสำนวนหนึ่ง โดยในคำขอทำยรายงานการสอบสวนไม่ต้องขอให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลให้รับทรัพย์สินของกลาง เพราะได้แยกดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินดังกล่าวมาแล้ว

การสอบสวน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) “การสอบสวน” หมายถึงการรวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการทั้งหลายอื่น ๆ ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้เพื่อทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ²² การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนนี้ พยานหลักฐานบางอย่างได้ถูกรวบรวมไว้แล้วในชั้นจับกุม เมื่อถึงชั้นสอบสวนผู้จับกุมจะต้องส่งให้พนักงานสอบสวน ซึ่งการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน เป็นการดำเนินการโดยตรงของพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ดังนั้นในชั้นสอบสวนพนักงานสอบสวนจะดำเนินการ ดังนี้

- สอบสวนบันทึกคำให้การของผู้ต้องหา
- สอบสวนบันทึกคำให้การของผู้จับกุม (ผู้กล่าวหา พยาน)
- สอบสวนบันทึกคำให้การของพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ (ถ้าจำเป็น)

²¹พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 59 บัญญัติให้การดำเนินการเกี่ยวกับ ทรัพย์สินให้ยื่นต่อศาลแพ่งและให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

²²รองศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับอ้างอิง) บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด พิมพ์ครั้งที่ 3 : ตุลาคม 2544 หน้า 45

- ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ แผนที่และบันทึกการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและถ่ายภาพที่เกิดเหตุ
- บันทึกการนำชี้สถานที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ (ถ้ามี)
- ตรวจสอบรายการการใช้โทรศัพท์ทุกประเภท ทุกหมายเลขที่เกี่ยวข้อง
- ตรวจสอบเอกสารทางทะเบียนต่าง ๆ เช่น การจดทะเบียนบริษัท โฉนดที่ดิน ฯลฯ
- ตรวจสอบประวัติบุคคลที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้ต้องหา
- ตรวจสอบหลักฐานเกี่ยวกับการจดทะเบียนรถยนต์/จักรยานยนต์ อาวุธปืน ฯลฯ
- ตรวจสอบหลักฐานทางทรัพย์สินของผู้ต้องหาและบุคคลที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์
- ตรวจสอบสำนวนการสอบสวน เพื่อหาพยานหลักฐานเพิ่มเติม บางกรณีอาจทำการตรวจค้นและยึดพยานหลักฐานเข้ามาประกอบคดี
- ตรวจสอบและสอบสวน หากพบว่ามีผู้อื่นร่วมกระทำผิดที่ยังจับกุมตัวไม่ได้ ก็ควรรีบดำเนินการขอรับความเห็นชอบในการออกหมายจับบุคคลนั้น ๆ ต่อไป ฯลฯ

ข้อควรคำนึงในการรวบรวมพยานในชั้นสอบสวนบางประการ มีดังนี้

1. บันทึกคำรับสารภาพของผู้ต้องหา หากผู้ต้องหารับสารภาพด้วยความสมัครใจ ควรจะมีบันทึกคำสารภาพของผู้ต้องหาไว้เพื่อเป็นการยืนยันว่าผู้ต้องหารับสารภาพเอง ทั้งจะเป็นการยืนยันอีกชั้นหนึ่ง ในการจัดทำนั้นควรจะให้ผู้ต้องหาเขียนด้วยลายมือตนเอง ใช้ภาษาของตนเอง และหากเป็นไปได้ควรบันทึกภาพผู้ต้องหาขณะเขียนไว้ด้วย
2. ในกรณีที่ต้องมีพยานเอกสารบางอย่างเข้าประกอบในสำนวน เช่น รายงานการสืบสวนซึ่งอาจมีชื่อบุคคลหรือสถานที่ ๆ ยังไม่สามารถเปิดเผยได้ ในกรณีนี้สามารถจะลบชื่อเหล่านั้นได้ โดยชี้แจงให้ชัดว่าที่ลบบอกไปนั้น เพื่อต้องการปกปิดเป็นความลับ เพื่อประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ราชการ เช่น คดียังอยู่ระหว่างการสืบสวน หากเปิดเผยออกไปจะเป็นการเสียหายต่อประโยชน์ของทางราชการหรือคดีอื่น ๆ กรณีจึงให้ใช้คำว่า "สายลับ (ขอปิดนาม) เพื่อความปลอดภัยในชีวิต" เป็นต้น
3. เกี่ยวกับผู้ที่จะเป็นผู้กล่าวหาและพยาน ควรเป็นบุคคลที่รู้เห็นเหตุการณ์ที่สุดและมากที่สุด ถึงแม้ว่าจะไม่ได้รู้เห็นเหตุการณ์ทั้งหมดก็ตาม แต่ต้องสามารถสอบสวนให้สามารถเชื่อมต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้หากเป็นไปได้ควรเป็นบุคคลที่ดำเนินการสืบสวนมาตั้งแต่ต้นจนถึงชั้นจับกุม
4. เกี่ยวกับการนำพยานบุคคลภายนอก หรือผู้ที่เห็นเหตุการณ์ที่ไม่ใช่เจ้าพนักงานผู้ทำหน้าที่สืบสวนจับกุมเข้ามาเป็นพยานในคดี เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจะต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบว่า สมควรดำเนินการให้ความคุ้มครองและความปลอดภัยแก่พยานในคดีเพื่อ

ประโยชน์ในชั้นศาลเมื่อคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีชั้นศาล ทั้งนี้ยังช่วยป้องกันการข่มขู่จากฝ่ายผู้ต้องหาหรือการใช้อำสสินจ้างได้

5. การประมวลเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (Reconstruction of the Crime Scene) หน้าที่ของพนักงานสอบสวนในข้อนี้เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ (Crime Scene Investigation) คือเป็นการตรวจพิจารณาและประมวลให้เห็นได้ชัดเจนถึงวัน เวลา ขั้นตอนของเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกิดขึ้นในที่เกิดเหตุ มีบุคคลหรือผู้ต้องหา ผู้ต้องสงสัยเข้ามาเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในที่เกิดเหตุตลอดจนลักษณะวิธีการกระทำ ช่องที่ใช้เป็นทางเข้า – ออก สถานที่เกิดเหตุ พฤติการณ์ในการชุกซ่อนอาวุธหรือของกลางที่ใช้ในการกระทำความผิด รวมถึงรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ถูกประทุษร้ายและรื้อค้นทรัพย์สินส่วนตัวจากส่วนใดของสถานที่เกิดเหตุ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานและสอบสวนเพื่อขยายผลหาตัวผู้กระทำความผิดที่ยังจับไม่ได้ต่อไป

นอกจากนี้ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 การตรวจสอบหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางการเงิน และทรัพย์สินต่างๆ เพื่อให้เห็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในระหว่างผู้ต้องหาด้วยกัน และบุคคลต่าง ๆ ควรทำการตรวจสอบทรัพย์สินดังนี้

- ตรวจสอบข้อมูลจากทุกแหล่งฐานข้อมูลราชการ เช่น ข้อมูลทะเบียนราษฎร์ หมายเลขประจำตัวประชาชน การจดทะเบียนสมรส การหย่า การแจ้งย้ายที่อยู่ การเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล การต่ออายุบัตรประจำตัวประชาชน หนังสือเดินทาง การเดินทางเข้าออกประเทศ การขออยู่ต่อในราชอาณาจักรจากสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ประวัติการต้องโทษ การมีหรือต่ออายุใบอนุญาตทำงาน และอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์รวมถึงการขอตรวจสอบธุรกรรมทางการเงิน จากสำนักงาน ปง.

- การจดทะเบียนพาณิชย์ หรือนิติบุคคลประเภทต่าง ๆ การเป็นกรรมการผู้ถือหุ้น
- หลักฐานการนำเข้า – ส่งออกสินค้าโดยนิติบุคคล/บุคคลเป้าหมายจากศุลกากร
- บัญชีเงินฝากธนาคาร การกู้ยืม การจำนองทรัพย์สิน การเช่าใช้ตู้നിရိယ บัตรเครดิต ฯลฯ
- ทรัพย์สินที่เป็นสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ รวมถึงทรัพย์สินที่เช่าซื้อ
- หลักฐานการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา นิติบุคคล จากกรมสรรพากร
- กรมธรรม์ประกันชีวิต ประกันภัย
- การลงทุน การถือครองหรือการเป็นสมาชิกซื้อขายหลักทรัพย์(หุ้น)พันธบัตร ฯลฯ
- ยานพาหนะทุกชนิดที่ผู้ต้องหาครอบครอง แม้ปรากฏหลักฐานทางทะเบียนเป็นของบุคคลอื่น
- โทรศัพท์เคลื่อนที่ทุกระบบ โทรศัพท์บ้านหรือเครื่องมือสื่อสารอื่น ๆ เช่น อีเมลล์ ฯลฯ

- หลักฐานการชำระค่าสาธารณูปโภคต่าง ๆ เพื่อแสดงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของบุคคลกับทรัพย์สินเป้าหมายหรือผู้ต้องหา บุคคลที่สัมพันธ์หรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์นอกจากดำเนินการตรวจสอบหลักฐานทางทรัพย์สินแล้ว ควรที่จะตรวจสอบพยานหลักฐานทางทะเบียนเพื่อให้ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง และการตรวจสอบพยานหลักฐานทางทะเบียนในขั้นนี้ อาจได้พยานหลักฐานบางอย่างที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินคดีเพิ่มเติมอีกด้วย

การรวบรวมพยานหลักฐานคดีความผิดมูลฐานและความผิดฐานฟอกเงิน²³

การสอบสวนดำเนินคดีอาญา "ฐานฟอกเงิน" เป็นการสอบสวนดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาหรือบุคคลใด เพราะเหตุมีการนำเอาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานใดมูลฐานหนึ่งที่กำหนดไว้ในมาตรา 3(1)-(8) รวม 8 มูลฐาน ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 (ปัจจุบันความผิดมูลฐานตามมาตรา 3(5) คือ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมอยู่ในอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในการสอบสวนดำเนินคดี ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ตั้งแต่วันที่ 18 พฤศจิกายน 2542 เป็นต้นมา)

เมื่อมีการสอบสวนดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาซึ่งกระทำความผิดตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องนั้น ๆ แล้ว และปรากฏว่าการกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดมูลฐานตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 แห่ง พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แล้ว พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ (ตาม ป. วิอาญา มาตรา 19-21) มีหน้าที่ที่ต้องทำสำเนาการสอบสวนจำนวน 4 ชุด โดยสำนวนทุกชุดต้องให้พยานหรือผู้ต้องหาทุกคนลงชื่อจริง (ห้ามใช้สำเนา) เพื่อแยกดำเนินการดังนี้

สำนวนคดีอาญาชุดที่ 1

ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไป หลังจากที่ทำกรสอบสวนเสร็จสิ้นก็ให้เสนอสำนวนการสอบสวนผ่านผู้บังคับบัญชา พิจารณาตามลำดับจนถึงพนักงานอัยการ การรับคำร้องทุกข์และรับเลขคดีเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่ว ๆ ไป

²³สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน . คู่มือพนักงานสืบสวนสอบสวน, หน้า 101 – 105

สำนวนคดีอาญาชุดที่ 2

กรณีที่มีการกระทำผิดฐานฟอกเงิน ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทำการร้องทุกข์กล่าวโทษผู้ต้องหาในความผิดฐานฟอกเงิน หรือจะให้เจ้าพนักงานตำรวจคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษก็ได้ จากนั้นให้ออกเลขคดีในความผิดฐานฟอกเงินเป็นอีกคดีหนึ่งต่างหาก (เว้นแต่การกระทำผิดมูลฐานและความผิดมูลฐานฟอกเงินเกิดขึ้นในพื้นที่เดียวกัน)

ในส่วนของการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาฐานฟอกเงินให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบถ่ายสำเนาสำนวนการสอบสวนคดีอาญาชุดที่ 1 เพื่อมาประกอบการสอบสวนดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาในความผิดฐานฟอกเงิน เป็นพยานเอกสารในสำนวนการสอบสวนชุดที่ 2 (ฐานฟอกเงิน)

หากเป็นกรณีพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาในความผิดฐานฟอกเงินเป็นพนักงานสอบสวนของส่วนปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ปปป.ตร.) เดิม ให้พนักงานสอบสวน ปปป.ตร. ติดต่อประสานงานเพื่อขอรับสำนวนการสอบสวนดำเนินคดีอาญาตามความผิดมูลฐาน ซึ่งพนักงานสอบสวนท้องที่เกิดเหตุหรือท้องที่มีการจับกุมผู้ต้องหาทำการสอบสวนเสร็จสิ้นไปก่อนแล้ว เพื่อเป็นพยานเอกสารประกอบสำนวนต่อไป นอกจากนี้ ยังต้องติดต่อขอทราบผลคดีอาญาถึงที่สุดในคดีอาญาเรื่องนั้น ๆ ด้วย

หรือหากเป็นกรณีที่ ป.ป.ช. ดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาในความผิดมูลฐานตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3(5) ให้พนักงานสอบสวน ปปป.ตร. รับผิดชอบประสานงานเพื่อขอรับสำเนาสำนวนการสอบสวนและผลคดีจากสำนักงาน ป.ป.ช. เพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยมิชักช้า

2. การสอบสวนผู้ต้องหา ให้แจ้งข้อกล่าวหาตามข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในความผิดฐานฟอกเงินตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ผู้ต้องหาให้การว่าอย่างไร ก็ให้สอบสวนให้ปรากฏค่าให้การของผู้ต้องหาไว้ในบันทึกการสอบสวนผู้ต้องหาเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่ว ๆ ไป ก่อนทำการสอบสวนให้แจ้งสิทธิของผู้ต้องหาให้ทราบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อให้ทนายความหรือผู้ที่ผู้ต้องหาไว้วางใจเข้าร่วมฟังการสอบสวนด้วย

การสอบสวนปากคำผู้ต้องหาจะต้องปรากฏข้อเท็จจริง ดังนี้

1. ที่อยู่หรือที่พักอาศัยในปัจจุบันของผู้ต้องหา ภูมิลำเนาที่แท้จริงตามทะเบียนบ้าน หรือตามบัตรประชาชน เพราะบางคนอาจมีที่อยู่ต่างไปจากทะเบียนบ้านหรือบัตรประชาชน
2. ที่อยู่ของคู่สมรส บุตร บริวารที่พักอาศัยอยู่ในบ้านของผู้ต้องหา รวมทั้งเพื่อนสนิท ผู้ต้องหาคดีฟอกเงินรวมทั้งพยานบุคคลที่ทำการตรวจสอบหลักฐานทางการเงินและบัญชีของผู้ต้องหา

หากผู้ต้องหาได้กล่าวอ้างถึงบุคคลใดเป็นพยานของตนด้วยแล้วให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนปากคำพยานบุคคลดังกล่าวไว้ในสำนวนทุกปาก

ในการสอบสวนปากคำผู้ต้องหา หากคำให้การของผู้ต้องหาพาดพิงถึงบุคคลหรือทรัพย์สินอื่นใด นอกเหนือจากที่สอบสวนไว้ก่อนแล้ว ให้พนักงานสอบสวนติดตามพยานบุคคลมาสอบสวนปากคำและทำการติดตามและตรวจสอบทรัพย์สินตามที่ผู้ต้องหาให้การพาดพิงดังกล่าว

พยานเอกสารและพยานวัตถุในคดีฟอกเงิน

1. พยานเอกสารให้ระบุไว้ชัดเจนด้วยว่าสำนวนการสอบสวนคดีฟอกเงิน มีพยานเอกสารทั้งหมดที่รายการได้แก่พยานเอกสารอะไรบ้างเรียงตามลำดับความสำคัญของพยานเอกสารนั้น ๆ
2. พยานวัตถุให้ระบุว่ามีที่รายการ เป็นทรัพย์สินอะไรบ้าง ตำนานรูปพรรณของทรัพย์สินเป็นอย่างไร รวมทั้งราคาของทรัพย์สินโดยประมาณ วัน เดือน ปี ที่ตรวจสอบพยานวัตถุ รวมทั้งสถานที่เก็บรักษาพยานวัตถุดังกล่าว และระบุชื่อ นามสกุล ตำแหน่งของผู้เก็บรักษาพยานวัตถุนั้น ๆ

การพิจารณาพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาในความผิดฐานฟอกเงิน ให้ใช้หลักเดียวกับการพิจารณาหลักฐานในสำนวนการสอบสวนคดีอาญาทั่วไป คือให้พิจารณาพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ทำการสอบสวนรวบรวมมาได้ดังกล่าวมีมูลเพียงพอที่จะดำเนินคดีฐานฟอกเงินกับผู้ต้องหาหรือไม่ และมีบุคคลใดเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดร่วมกับผู้ต้องหา ยังขาดพยานบุคคลหรือพยานเอกสารหรือพยานหลักฐานใด ๆ อีกหรือไม่

การพิจารณาพยานหลักฐานการดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่ง

คดีอาญาในความผิดฐานฟอกเงิน เมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้วให้พนักงานสอบสวนจัดทำสำนวนการสอบสวน

โดยแยกออกเป็น 3 ชุด (กรณีที่มีความผิดมูลฐานและความผิดมูลฐานฟอกเงินมิได้เกิดขึ้นในท้องที่เดียวกัน) โดยสำนวนชุดแรก เป็นสำนวนคดีอาญาในความผิดฐานฟอกเงินและสำนวนชุดที่สอง เป็นสำนวนที่จะดำเนินการในทางแพ่ง และชุดที่สาม เป็นสำนวนสำหรับพนักงานสอบสวนเพื่อจะชี้แจงความต่อศาล (สำนวนชุดที่ 1 และ 2 เป็นสำนวนเรื่องเกี่ยวกับที่ดำเนินคดีอาญาผู้ต้องหาในความผิดฐานฟอกเงินให้ผู้กล่าวหา ผู้ต้องหา พยานบุคคลต่าง ๆ และพนักงานสอบสวนลงลายมือชื่อจริงในเอกสาร)

การพิจารณาพยานหลักฐานในการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาในความผิดฐานฟอกเงินให้ใช้หลักเดียวกับการพิจารณาหลักฐานในสำนวนการสอบสวนคดีอาญาทั่วไป กล่าวคือให้พิจารณาว่าพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่สอบสวนรวบรวมมาดังกล่าว มีมูลเพียงพอที่จะดำเนินคดีกับผู้ต้องหาในความผิดฐานฟอกเงินได้หรือไม่ และมีบุคคลใดเกี่ยวข้องข้องในการกระทำความผิดร่วมกับผู้ต้องหา ยังขาดพยานบุคคลและพยานเอกสารหรือพยานหลักฐานใด ๆ อีกหรือไม่

การสรุปการสอบสวนคดีอาญา และเสนอยึดอายัดทรัพย์สินทางแพ่ง

1. การสรุปสำนวนคดีอาญาในความผิดฐานฟอกเงิน หลังจากที่พนักงานสอบสวนได้พิจารณาพยานหลักฐานต่าง ๆ แล้วให้ทำการสรุปสำนวนการสอบสวนคดีอาญาในความผิดฐานฟอกเงิน และมีความเห็นในทางคดีควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา แล้วเสนอสำนวนการสอบสวนคดีอาญาทั่ว ๆ ไป

2. เมื่อพนักงานสอบสวนทำการสรุปสำนวนคดีอาญาในความผิดฐานฟอกเงินแล้วให้ระบุไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วยว่ากรณีที่มีการยึดทรัพย์สินในทางแพ่งเห็นควรเสนอให้สำนักงานปปง. พิจารณาเพื่อส่งพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งสั่งให้ทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ในสำนวนการสอบสวนคดีอาญารฐานฟอกเงินตกเป็นของแผ่นดินโดยให้เสนอความเห็นการยึด อายัดทรัพย์สินทางแพ่งดังกล่าว และจัดส่งสำนวนการสอบสวนคดีอาญารฐานฟอกเงิน ซึ่งเป็นสำนวนชุดที่ 2 (แยกจากสำนวนคดีอาญารฐานฟอกเงินชุดที่ 2 ซึ่งเป็นเอกสารเดียวกันแต่ให้ลงลายมือชื่อจริงในเอกสาร) ส่งให้สำนักงาน ปปง. เพื่อดำเนินการทางแพ่งต่อไป

สำนวนคดีอาญาชุดที่ 3

เป็นสำนวนคดีอาญาที่แยกออกมาจากคดีความผิดฐานฟอกเงิน (สำนวนชุดที่ 2) เพื่อส่งให้สำนักงาน ปปง. ใช้ในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน (มาตรการทางแพ่ง) ต่อไปถ้าหากมีการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

สำนวนคดีอาญาชุดที่ 4

เป็นสำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนได้ดำเนินการดังกล่าวข้างต้นซึ่งพนักงานสอบสวนเป็นผู้เก็บรักษาไว้เอง เพื่อใช้เป็นพยานเอกสารในการที่พนักงานสอบสวนจะต้องเบิกความเป็นพยานต่อศาล ก็สามารถที่จะใช้สำนวนคดีอาญาชุดที่ 4 เป็นหลักในเบิกความต่อศาล หากพนักงานสอบสวนได้รับคำสั่งแต่งตั้งโยกย้าย ก็ให้นำสำนวนคดีอาญาชุดที่ 4 ที่เก็บรักษาอยู่ส่งมอบให้กับสถานีตำรวจที่พนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่เก็บรักษาไว้ต่อไป

2.3.1 แนวทางการปฏิบัติหน้าที่ในการสืบสวนและสอบสวนความผิดมูลฐานและความผิดฐานฟอกเงิน

ขั้นตอนของการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้²⁴

ก. แนวทางการดำเนินการของพนักงานสืบสวนสอบสวนก่อนที่จะปรากฏความผิดมูลฐาน การสืบสวนหาข่าว/ฐานข้อมูล ก่อนที่จะเริ่มต้นดำเนินการในความผิดมูลฐาน หรือความผิดฐานฟอกเงิน หรือการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น พนักงานสืบสวนสอบสวนทุกคนต้องทำการสืบสวนทำบันทึกการหาข่าวของบุคคลเป้าหมายและรายละเอียดแห่งทรัพย์สินของบุคคลเป้าหมายดังกล่าวทั้งก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ ดังต่อไปนี้

²⁴พิรพันธุ์ เปรมภูมิ ช่างแล้ว, หน้า 42-59 และหน้า 86-115

1. การสืบสวนหาข่าวบุคคลเป้าหมาย ก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการดำเนินคดีในความผิดมูลฐาน คดีความผิดฐานฟอกเงินและดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยสืบสวนให้ชัดเจนเกี่ยวกับบุคคลเป้าหมาย ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกันระหว่างบุคคล เช่น บุคคลที่เป็นเป้าหมายกับภรรยาทั้งที่ชอบด้วยกฎหมายและไม่ชอบด้วยกฎหมาย บิดา มารดา ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงที่สนิท บุตรและบริวารของบุคคลที่เป็นเป้าหมาย การสืบสวนจะต้องปรากฏข้อเท็จจริงที่ชัดเจน และแสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวพันกันในลักษณะที่เป็นลูกโซ่ระหว่างบุคคลต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวพันเชื่อมโยงกับบุคคลเป้าหมาย เช่น สถานที่ซึ่งบุคคลเป้าหมายพักอาศัยอยู่กับบุคคลอื่น ภรรยาทั้งในและนอกสมรส สถานที่พักอาศัย จำนวนญาติสนิทมิตรสหายรวมทั้งบริวารและสถานที่พักอาศัย การติดต่อพบปะกับบุคคลภายนอก

การสืบสวนหาข่าวในกรณีดังกล่าวต้องทำการตรวจสอบข้อมูลไปยังหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อพิสูจน์ทราบถึงภูมิฐานะที่แท้จริง ญาติพี่น้องรวมทั้งบุตร และบริวารที่พักอาศัยอยู่ด้วยกัน โดยติดต่อประสานงานเพื่อขอรับข้อมูลทะเบียนราษฎร์ของบุคคลเป้าหมาย จากสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง ที่ทำการเขต หรือที่ว่าการอำเภอต่าง ๆ เหล่านี้เป็นต้น รวมทั้ง ข้อมูลทางทะเบียนของบุคคลที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ด้วย จากนั้นจะต้องเขียนผังข้อมูลความสัมพันธ์เกาะเกี่ยวกันของบุคคลเป้าหมายและบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อรวบรวมเป็นฐานข้อมูลของบุคคลเป้าหมายต่อไป

ในกรณีที่ยังไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าบุคคลเป้าหมายมีภูมิลำเนาอยู่ที่ใดเพียงทราบที่สถานที่พักอาศัยของบุคคลเป้าหมายให้ทำการสืบสวนสะกดรอยติดตามเฝ้าสังเกตพฤติการณ์ของบุคคลเป้าหมายเพื่อพิสูจน์วิธีการ/สถานที่ติดต่อพบปะกับบุคคลภายนอก โดยสืบสวนพฤติการณ์แวดล้อมต่าง ๆ จากบ้านใกล้เคียงประกอบไว้ด้วย แล้วทำผังข้อมูลบุคคลเป้าหมายไว้เช่นเดียวกัน

2. การสืบสวนหาข่าวเกี่ยวกับทรัพย์สิน คือ การสืบสวนหาข่าวเกี่ยวกับบรรดาทรัพย์สินของบุคคลเป้าหมาย ทั้งก่อนและหลังเกิดเหตุความผิดมูลฐาน โดยให้ปฏิบัติควบคู่ไปกับการสืบสวนหาข่าวของบุคคลเป้าหมายดังกล่าวมาแล้ว เพื่อให้ทราบถึงชนิด จำนวน และสถานที่ตั้งของทรัพย์สินของบุคคลเป้าหมาย มูลค่าของทรัพย์สิน วิธีการ ระยะเวลา การได้มาของทรัพย์สินเป้าหมายและบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ในการจำหน่ายโอนทรัพย์สินของบุคคลเป้าหมายไปยังบุคคลอื่น นอกจากนั้นต้องสืบสวนให้ปรากฏเพื่อแสดงถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับทรัพย์สินของบุคคลเป้าหมาย จากนั้นให้ทำผังภูมิแสดงถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ทางข้อมูลการทำธุรกรรม ทรัพย์สินของบุคคลเป้าหมาย และบุคคลที่เกี่ยวข้องไว้เป็นหลักฐานเช่นเดียวกันกับผัง ข้อมูลของบุคคลเป้าหมาย

3. การทำผังภูมิแสดงความสัมพันธ์ของบุคคลเป้าหมายและทรัพย์สิน (Link Chart of Targets & Assets) เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลเป้าหมาย ทรัพย์สินต่าง ๆ ของเป้าหมาย และบุคคลที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์แล้วควรจัดทำผังข้อมูลของบุคคลเป้าหมายและทรัพย์สินเพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์เกี่ยวกับการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลเป้าหมายและบุคคลที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์อื่น ๆ ต่อไป

ข. แนวทางการดำเนินการของพนักงานสืบสวนสอบสวนหลังปรากฏความผิดมูลฐาน เมื่อปรากฏว่าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดมูลฐานแล้ว ให้พนักงานสืบสวนสอบสวนปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. การรายงานคดีความผิดฐานฟอกเงิน เมื่อมีการสอบสวนดำเนินคดีในความผิดมูลฐานแล้ว หากพนักงานสืบสวนสอบสวนพบว่ามีผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินแล้ว ให้รีบรายงานต่อผู้บังคับบัญชาและสำนักงาน ป.ง. ให้ทราบโดยพลัน ด้วยการรายงานเมื่อเริ่มดำเนินการ จากนั้นก็ให้รายงานผลการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนสิ้นสุดกระบวนการสืบสวนสอบสวน วิธีการรายงานที่รวดเร็วนั้นให้รีบรายงานทางโทรศัพท์เป็นข้อมูลเบื้องต้นก่อน จากนั้นก็ให้รีบรายงานเป็นหนังสือหรือทางโทรสารเพื่อความรวดเร็วและทุกระยะ ทั้งนี้ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, พ.ศ. 2544

2. การตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อให้ทราบถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของผู้ต้องหากับบุคคลอื่น ๆ จากปากคำ เอกสาร จดหมาย โทรศัพท์ บันทึกต่าง ๆ และหลักฐานการใช้โทรศัพท์ เป็นต้น

3. การซักถามผู้ต้องหาเบื้องต้น ในคดีความผิดมูลฐานและคดีฟอกเงินการซักถามควรถามประเด็นที่เกี่ยวกับประวัติส่วนตัวของผู้ต้องหาโดยละเอียด ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องหากับญาติหรือบุคคลอื่น ๆ ทั้งที่ใกล้ชิดทางสายโลหิตและญาติทางการสมรส เช่น ญาติของสามีหรือภรรยา ประเด็นเกี่ยวกับอาชีพเดิมและปัจจุบัน รายจ่าย รายได้ การเสียภาษี เพื่อให้เห็นถึงความเชื่อมโยงสอดคล้องกับทรัพย์สินที่มีอยู่ เป็นต้น และนอกจากนี้ควรซักถามเกี่ยวกับทรัพย์สิน โดยเฉพาะการจำหน่าย จ่ายโอน หรือการเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพย์สิน เพื่อให้เห็นถึงพฤติการณ์แห่งการกระทำ หากเข้าองค์ประกอบความเป็นความผิดฐานฟอกเงินก็สามารถดำเนินการต่อไป

4. การตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน คดีฟอกเงินแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป เพราะจะมีการเกี่ยวข้องกับพยานเอกสาร บุคคล ปริมาณของเงินหรือทรัพย์สินจำนวนมาก และใช้ระยะเวลาในการสืบสวนสอบสวนนาน ดังนั้นจึงควรตั้งเป็นคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนเฉพาะคดี เพื่อจะได้ร่วมกันแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลหลักฐานที่ได้จากการสืบสวนสอบสวน เพื่อนำไปสู่กระบวนการทางกฎหมาย ทั้งในชั้นพนักงานสอบสวน และประชุมปรึกษากับพนักงานอัยการอันจะส่งผลให้การรวบรวมพยานหลักฐานในคดีเกิดประโยชน์มากที่สุด นอกจากนี้ควรมีการกำหนดให้มีผู้บังคับบัญชาระดับสูงเป็นผู้รับผิดชอบในการทำสำนวนสืบสวนสอบสวนโดยเฉพาะ เพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปอย่างเป็นระบบ

5. การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ในการสืบสวนสอบสวน ควรมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนโดยแยกให้ชัดเจนตามความถนัดและศักยภาพที่มีอยู่ เพื่อให้การสืบสวนสอบสวนดำเนินไปด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง และรัดกุมยิ่งขึ้น บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายฟอกเงิน

6. กำหนดประเด็นการสืบสวนสอบสวน การกำหนดประเด็นการสืบสวนสอบสวนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ จากการสืบสวนสอบสวนครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ ด้วยการกำหนดประเด็นไว้ก่อนเริ่มลงมือทำการสืบสวนสอบสวน เช่น การสอบสวนปากคำผู้กล่าวหา พยาน ผู้ต้องหา รวมถึงบุคคลอื่นใดที่เกี่ยวข้อง

7. การกำหนดกลุ่มของหน่วยงานหรือสถาบันเพื่อประสานการตรวจสอบติดต่อหรือแจ้งข้อมูลข่าวสารหรือการส่งเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลกับคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน เช่น สถาบันการเงินต่าง ๆ ธนาคาร หน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ควรกำหนดรูปแบบของบันทึกต่าง ๆ หนังสือสำหรับการติดต่อประสานงาน ตรวจสอบไว้เป็นมาตรฐานเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติงาน เป็นต้น

8. การใช้อำนาจตามกฎหมายของพนักงานสอบสวน เมื่อได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ในการสืบสวนสอบสวนดังกล่าวแล้ว ในชั้นการสอบสวนดำเนินคดีอาญา พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการตรวจสอบ ค้น และยึดบรรดาทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าบุคคลใดทำ หรือมีไว้เป็นความผิด ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือได้มาโดยกระทำความผิดตามนัยมาตรา 32, 33, 34 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ประกอบกับ

มาตรา 85 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา²⁵ ในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาเพื่อให้ทราบถึงทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เช่น เงินสด เงินฝากธนาคาร ทรัพย์สินที่เก็บในตู้নিরภัยธนาคาร บ้าน ที่ดิน หรือทรัพย์สินอื่น ๆ เพื่อยึดไว้จนกว่าคดีจะถึงที่สุด

9. การใช้นิติวิทยาศาสตร์ในการสอบสวนดำเนินของพนักงานสืบสวนสอบสวนต้องดำเนินการด้วยความรอบคอบและบริสุทธิ์ยุติธรรม ด้วยการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ทุกชนิดเท่าที่จะรวบรวมได้ ทั้งพยานโดยตรงและพยานแวดล้อมกรณีโดยการใช้นิติวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ เข้ามาช่วยตั้งแต่เริ่มต้นด้วย เช่น การใช้สุนัขดมกลิ่นคราบเปื้อนยาเสพติด หรือการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์หาคราบเปื้อนสารเสพติด (Contamination of drug residue) ทั้งนี้ เพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐานสมบูรณ์ที่สุด

10. การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คณะพนักงานสืบสวนสอบสวนควรต้องรีบประสานงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานรัฐ เอกชน เช่น กองวิชาการ กองพิสูจน์หลักฐาน ผู้ชำนาญการ ผู้เชี่ยวชาญ สถาบันการเงิน เป็นต้น เพื่อที่จะได้รับข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้องรวมถึงพยานหลักฐานที่ประกอบการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม

11. การสรุปผลการรวบรวมพยานหลักฐาน เมื่อคณะพนักงานสืบสวนสอบสวนได้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนตามประเด็นต่างๆจนครบถ้วน ต้องรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดไม่ว่าพยานเอกสาร คำให้การผู้กล่าวหา ผู้ต้องหา พยานบุคคล รวมถึงผลการตรวจค้น การยึดและอายัดทรัพย์สิน ประกอบการพิจารณาทำความเห็นของคณะผู้สืบสวนสอบสวนเพื่อเสนอผู้บังคับบัญชาพิจารณาตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

อนึ่ง การได้มาซึ่งพยานหลักฐานใด ๆ เพื่อนำไปประกอบการรับฟังข้อเท็จจริง หรือการสอบสวนดำเนินคดีนั้น พยานหลักฐานทุกชนิดจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หมวด 2 ว่าด้วยหมายอาญา หมายจับ หมายค้น การจับกุม การค้น การยึดทรัพย์สินด้วยมิให้ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องของการรับฟังพยานหลักฐานในชั้นศาลต่อไป

---

²⁵ประมวลกฎหมายอาญาวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 85 "เจ้าพนักงานผู้จับหรือรับตัวผู้ต้องหาให้มีอำนาจค้นตัว ผู้ต้องหาและยึดสิ่งของต่าง ๆ ที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้...สิ่งของที่ยึดไว้ เจ้าพนักงานมีอำนาจยึดไว้จนกว่าคดีถึงที่สุด.."

ค. ขั้นตอนการพิจารณาแจ้งข้อกล่าวหาการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน
ความผิดฐานฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญาตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) ได้แก่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ศาลการ ฯลฯ การแจ้งข้อกล่าวหาการกระทำความผิดฐานฟอกเงินจะต้องพิจารณาให้เข้าองค์ประกอบทางกฎหมาย ดังนี้

1. มีการกระทำความผิดมูลฐานซึ่งผู้กระทำความผิดอาจถูกจับกุมดำเนินคดีอยู่แล้ว หรือว่ามีพยานหลักฐานว่ามีการกระทำความผิดมูลฐานแต่ยังไม่มีกระทำความผิดดำเนินคดีความผิดมูลฐาน หรือกำลังพยายามกระทำความผิดมูลฐานหรือฟอกเงิน

2. ในการกระทำความผิดตามความผิดมูลฐานนั้น สิ่งสำคัญคือผู้กระทำความผิดได้รับเงิน หรือทรัพย์สินด้วยการโอนหรือรับโอน หรือทำการเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด คือเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานหรือเป็นความผิดฐานฟอกเงินที่ก่อให้เกิดรายได้ ผู้บังคับใช้กฎหมายมีภาระการพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้กระทำความผิดได้ทรัพย์สินมาจากการกระทำความผิดมูลฐาน โดยเฉพาะการสอบสวนปากคำพยานบุคคลซึ่งครอบครองทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบให้การรับด้วยความสมัครใจเอง ไม่มีการบังคับหลอกลวง แนะนำ หรือให้คำมั่นสัญญาใด ๆ

3. การพิจารณาบรรดาพยานหลักฐานประกอบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ว่าบุคคลหรือผู้ที่ครอบครองเงินหรือทรัพย์สินนั้นมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน โดยพิจารณาจากการกระทำและเจตนาตามองค์ประกอบความผิดฐานฟอกเงิน ตามนัยมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

4. การแจ้งข้อกล่าวหาจับกุมดำเนินคดีฐานฟอกเงินตามมาตรา 5 หรือข้อหาอื่นใดที่เกี่ยวข้องตามมาตรา 5, 7, 8, 9 หรือ 11 หรือความผิดมูลฐานอื่นใด แล้วแต่กรณี

5. การรายงานให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นและสำนักงาน ปปง. ในเบื้องต้น และทุกระยะ

ง. การตรวจค้นทรัพย์สินเพื่อทำการยึดและอายัด

การตรวจค้นควรค้นหาทรัพย์สินของผู้ต้องหา คู่สมรส ญาติสนิท บุตร และบริวาร

ดังนี้

1. วางแผนในการตรวจค้น โดยมีการวางแผนที่ดีและมอบหมายหน้าที่ให้ผู้ที่จะเข้าทำการตรวจค้นไว้ชัดเจน นอกจากนี้ต้องหาข้อมูลเกี่ยวกับบ้านพัก บ้านเช่า ที่ทำงาน โกดัง โรงแรม หรือสถานที่เก็บรักษาทรัพย์สินที่จะทำการตรวจยึดด้อย่างอื่น เช่น ตู้निรภัยธนาคาร ตู้เซฟส่วนตัว เป็นต้น หลังจากที่ได้ข้อมูลในเรื่องดังกล่าวแล้วให้จัดทำแผนที่สังเขปแสดงเส้นทางคมนาคม จุดสังเกตและบริเวณของสถานที่เป้าหมายไว้เพื่อความสะดวกในการวางแผนทำการตรวจค้น

2. การขออนุญาตค้นจากศาล โดยการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการยื่นคำร้องขออนุญาตค้นศาล หากสถานที่เป้าหมายอยู่นอกเขตพื้นที่รับผิดชอบให้ติดต่อประสานงานกับตำรวจท้องที่เพื่อขออนุญาตค้นศาลให้ทำการตรวจค้นเสมอ ยกเว้นเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากเนิ่นนานช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นจะถูกยกย้าย ซุกซ่อน หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม อันถือเป็นกรณีจำเป็นและเร่งด่วนและเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการธุรกรรม เลขาธิการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขาธิการมีอำนาจเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะใด ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตามตรวจสอบ ยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐานได้

3. การประชุมวางแผนการตรวจค้น ก่อนเข้าทำการตรวจค้นเป้าหมายควรประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนในการตรวจค้น แบ่งกำลังเจ้าหน้าที่และมอบหมายหน้าที่ให้ผู้ที่จะเข้าทำการตรวจค้นไว้ให้ชัดเจน เตรียมความพร้อมทุกด้าน ได้แก่ อาวุธยุทธโปกรณ์ ยานพาหนะ เครื่องมือสื่อสาร กล้องถ่ายภาพ หรือกล้องถ่ายวิดีโอเพื่อบันทึกภาพ ในขณะที่ทำการตรวจค้น รวมทั้งเครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นอย่างอื่น เช่น เชือก ชะแลง รถยกของหนัก แผ่นป้ายหมายเลข เครื่องเขียน เครื่องบันทึกเสียง ถุงกล่องเปล้า รวมถึงอุปกรณ์จำเป็นอื่น ๆ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

4. การค้นโดยไม่มีหมายค้นในกรณีจำเป็นเร่งด่วน กรณีนี้เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 38 (3) ดังนั้น จึงต้องเป็นกรณีจำเป็นและเร่งด่วนที่ต้องมีเหตุอันควรสงสัยว่าการ ชุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน หรือหากเน้นซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้ทรัพย์สินหรือพยานดังกล่าวอาจถูกยกย้าย ชุกซ่อน ทำลาย หรือเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม

พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงหนังสือมอบหมายและบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อเจ้าของบ้าน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งดำเนินการแสดงความบริสุทธิ์ทั้งก่อนและหลังการตรวจค้น ทำการควบคุมบริเวณที่จะทำการตรวจค้น เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปหรือออกจากที่เกิดเหตุ หรือเคลื่อนย้ายทรัพย์สินออกไปหรือทำลายพยานหลักฐาน

5. การประเมินสถานการณ์ก่อนการตรวจค้น ก่อนเข้าทำการตรวจค้นต้องทำการประเมินสถานการณ์เกี่ยวกับบุคคล สถานที่ พยาน เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินถึงอันตรายในการเข้าทำการตรวจค้นจากบุคคลในการต่อสู้ขัดขวางอาวุธร้ายแรง อันตรายจากสารเคมีหรือวัตถุอันตรายที่อยู่ในสถานที่ที่จะตรวจค้น ฯลฯ ต้องมีการวางแผนป้องกันพร้อมกับยุทธการแผนรองรับหากเกิดการต่อสู้ขัดขวางหรือใช้อาวุธ

กรณีปฏิบัติตามหมายค้นศาล ต้องแสดงหมายค้นของศาลให้เจ้าของบ้านหรือบุคคลที่อยู่ในบ้านดู และลงชื่อรับทราบหลังหมายค้น หากเจ้าของบ้านไม่ยินยอมลงชื่อหรือไม่ยอมให้ทำการตรวจค้น ก็ให้บันทึกไว้และให้เชิญพยานคนกลางหรือบุคคลที่อยู่ใกล้เคียงเป็นผู้นำในการ ตรวจค้นต่อหน้าเจ้าของบ้านและเมื่อเสร็จสิ้นการตรวจค้นให้บันทึกอย่างละเอียด วัน เวลาและผล การตรวจค้นให้พร้อมการลงชื่อ

6. การยึดและอายัดทรัพย์สิน เมื่อตรวจค้นพบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ต้องทำการยึดหรืออายัด ให้รีบดำเนินการตรวจนับและบันทึกการตรวจยึดพร้อมรายละเอียด เช่น เงินหรือทรัพย์สินของผู้ต้องหาในคดีความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อให้ทราบจำนวนเงินหรือทรัพย์สิน บันทึกรายละเอียดและถ่ายภาพทุกขั้นตอน เพื่อแสดงให้เห็นจำนวน สภาพการเก็บรักษาหรือการชุกซ่อน ปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงของทรัพย์สินนั้น ทั้งให้ปรากฏว่าบุคคลใดเป็นผู้ครอบครอง หรือเก็บรักษา มีบุคคลใดแสดงตนเป็นเจ้าของหรือได้เพียงกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ยึด และระบุให้ชัดเจนถึงเอกสารกู้ยืมเงินประเภททรัพย์สินว่าเป็นบัญชีเงินฝาก พันธบัตร ใบหุ้น เอกสารการกู้ยืมเงิน เอกสารการโอน รับโอน

ฝากหรือถอนเงินตามที่ปรากฏหลักฐานทางทะเบียน ฯลฯ รวมทั้งทรัพย์สินที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหรือควรสงสัยว่าได้มาโดยการกระทำความผิดมูลฐาน หรือฐานฟอกเงิน

หลังจากทำการตรวจค้นพบทรัพย์สินตามรายการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ต้องทำบันทึกการตรวจค้นและยินยอมให้ยึดทรัพย์สินไว้เพื่อตรวจสอบ หรือกรณีเป็นการจับกุมผู้ต้องหา หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ต้องระบุพฤติการณ์ให้ละเอียดตรงตามลำดับเหตุการณ์ที่เป็นจริงเป็นหลักฐานทุกครั้ง

7. การดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน เมื่อพบทรัพย์สินที่จะยึดหรืออายัด ให้จัดทำป้ายหมายเลขกำกับที่ทรัพย์สินที่จะยึดหรืออายัด หากมีทรัพย์สินใดที่ต้องตรวจสอบทางวิทยาศาสตร์ก็ให้รีบดำเนินการตรวจสอบทันที

8. การจัดทำบันทึกการตรวจค้น ยึดและอายัดทรัพย์สิน หลังจากทำการตรวจค้นเสร็จจะต้องบันทึกการตรวจค้นและยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้เป็นหลักฐาน ณ บริเวณที่เกิดเหตุ อ่านให้เจ้าของบ้าน ผู้ต้องหา และพยานฟัง แล้วให้ลงลายมือชื่อในการบันทึกดังกล่าว

9. การลงหลักฐานการตรวจค้น ยึด อายัด ให้ทำการลงบันทึกประจำวันไว้เป็นหลักฐานที่สถานีตำรวจท้องที่ที่ทำการตรวจค้น โดยระบุในประจำวันให้ชัดเจนเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ยึด หรืออายัดดังกล่าว และผลการดำเนินการทุกประเภทให้ปรากฏ

10. หลักการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมาย สามารถตรวจสอบได้และยึดหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดเวลา และในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจค้นต้องปฏิบัติด้วยความสุภาพ ละมุนละม่อม ระมัดระวังการทำให้ทรัพย์สินเสียหายหรือสูญหาย

๑. การรวบรวมพยานหลักฐานคดีความผิดมูลฐาน และความผิดฐานฟอกเงิน การรวบรวมพยานหลักฐานสามารถทำได้โดย

1. การทำสำเนาสำนวนการสอบสวน เมื่อมีการสอบสวนดำเนินคดีความผิดมูลฐานแล้ว และมีเหตุที่พนักงานสอบสวนต้องดำเนินคดีฐานฟอกเงิน ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจัดทำบันทึกการสอบสวนปากคำในสำนวนการสอบสวนจำนวน 4 ชุด โดยสำนวนทุกชุดต้อง

ให้พยานหรือผู้ต้องหาทุกคนลงลายมือชื่อ (เช่นจริงทั้ง 4 ชุดห้ามใช้สำเนา) และทำการพิมพ์ลายนิ้วมือหัวแม่มือขวากำกับไว้ด้วย ทั้งนี้ เพื่อสามารถแยกสำนวนไปดำเนินการดังต่อไปนี้

1.1 สำนวนคดีอาญาชุดที่ 1 ใช้สำหรับดำเนินคดีอาญา (มูลฐาน) กับผู้ต้องหา เช่นเดียวกับคดีอาญาทั่ว ๆ ไป เมื่อทำการสอบสวนเสร็จสิ้นก็ให้เสนอสำนวนการสอบสวนต่อผู้บังคับบัญชาพิจารณาตามลำดับชั้นจนถึงพนักงานอัยการ

1.2 สำนวนคดีอาญาชุดที่ 2 สำหรับการดำเนินคดีความผิดฐานฟอกเงิน หากเหตุเกิดต่างท้องที่ออกไปให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทำการร้องทุกข์กล่าวโทษผู้ต้องหาในความผิดฐานฟอกเงิน หรือให้เจ้าพนักงานตำรวจคนหนึ่งคนใดเป็นผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษได้ เพราะความผิดฐานฟอกเงินเป็นความผิดอาญาต่อแผ่นดิน การรับคำร้องทุกข์ให้ออกเลขคดีเหมือนคดีอาญา ทั่วไปโดยแยกเป็นสำนวนความผิดฐานฟอกเงินเป็นอีกคดีหนึ่งต่างหาก (เว้นแต่การกระทำความผิดมูลฐานและความผิดฐานฟอกเงินได้เกิดขึ้นในเขตพื้นที่เดียวกัน ก็ให้รับคำร้องทุกข์ในคดีอาญาเดียวกัน)

1.3 สำนวนคดีอาญาชุดที่ 3 คือสำนวนยึดทรัพย์ทางแพ่ง เป็นสำนวนคดีอาญาที่แยกออกมาจากคดีความผิดมูลฐานและความผิดฐานฟอกเงินเพื่อส่งให้สำนักงาน ปปง.ใช้ในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน (มาตรการการยึดทรัพย์สินทางแพ่ง) ตามมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

1.4 สำนวนคดีอาญาชุดที่ 4 เป็นสำนวนการสอบสวนที่ให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้เก็บรักษาไว้ เพื่อใช้สำเนาสำนวนนี้เป็นประโยชน์ในการเบิกความเป็นพยานต่อศาล โดยควรเก็บรักษาสำเนาสำนวนการสอบสวนไว้ที่ทำการนั้น ๆ แม้ว่าต่อมาพนักงานสอบสวนนั้น จะได้รับการแต่งตั้งโยกย้าย

หากพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนดำเนินคดี กับผู้ต้องหาในความผิดฐานฟอกเงินนั้นเป็นพนักงานสอบสวนปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ปปป.ตร.) ให้พนักงานสอบสวน ปปป.ตร. ติดต่อประสานงานกับพนักงานสอบสวนท้องที่เกิดเหตุ เพื่อขอรับสำเนากการสอบสวนคดีความอาญา

ความผิดมูลฐาน เพื่อประกอบสำนวนการสอบสวนคดีฟอกเงินต่อไป และติดต่อขอทราบผลคดีอาญาถึงที่ในคดีอาญาเรื่องนั้น ๆ ด้วย

หากเป็นกรณีที่สำนักงาน ป.ป.ช. ดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาในความผิดที่เกี่ยวกับการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ซึ่งเป็นความผิดมูลฐานตามมาตรา 3(5) ให้พนักงานสอบสวนจากสำนักงาน ป.ป.ช. เพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยมิชักช้า

2. ให้แจ้งข้อกล่าวหาตามข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ในการแจ้งข้อกล่าวหาเพื่อสอบสวนดำเนินคดีความผิดฐานฟอกเงิน ต้องทำการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาให้ปรากฏในรายละเอียดเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่ว ๆ ไป ได้แก่ ในการสอบสวนให้แจ้งสิทธิของผู้ต้องหาให้ทราบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ คือ สิทธิในการพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัว สิทธิได้รับโอกาสแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจทราบในโอกาสแรก สิทธิได้รับการเยี่ยมตามสมควร สิทธิได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเจ็บป่วย สิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐด้วยการจัดหาทนายความให้ และสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบสวนปากคำตนได้²⁶

3. การสอบสวนพยานบุคคลต้องให้หมดสิ้นกระแสความ คือ ต้องทำการสอบสวนปากคำพยานบุคคลทุกคนที่เกี่ยวข้องในความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อให้เป็นหลักฐานเชื่อมโยงเกี่ยวพันในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหา พยานบุคคลในที่นี้อาจหมายความรวมถึงพยานบุคคลที่ยืนยันทรัพย์สินและการได้มาซึ่งทรัพย์สินของผู้ต้องหาในคดีฟอกเงิน รวมทั้งพยานบุคคลที่ทำการตรวจสอบหลักฐานทางการเงินและบัญชีของผู้ต้องหา

หากผู้ต้องหากล่าวอ้างบุคคลใดเป็นพยานของตนด้วยแล้ว ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนปากคำพยานบุคคลที่ผู้ต้องหาอ้างดังกล่าวไว้ในสำนวนทุกปาก

ในการสอบสวนปากคำผู้ต้องหา หากคำให้การพาดพิงถึงบุคคลหรือทรัพย์สินอื่นใด นอกเหนือจากที่ได้ทำการสอบสวนไว้ก่อนแล้ว ให้พนักงานสอบสวนติดตามพยานบุคคลมาสอบสวนปากคำและทำการติดตามและตรวจสอบทรัพย์สินตามที่ผู้ต้องหาให้การพาดพิงดังกล่าวด้วย

²⁶รัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 237 , 239, 241, 242

4. พยานเอกสารและพยานวัตถุ ในการสอบสวนดำเนินคดีฟอกเงินควร แยกให้ชัดเจนดังนี้

4.1 พยานเอกสารให้ระบุไว้ชัดเจน โดยใช้เอกสารตัวจริงหรือมีการ รับรอง สำเนาเอกสารไว้ในสำนวนการสอบสวนคดีฟอกเงินตามลำดับความสำคัญของพยานหลักฐานนั้น ๆ

4.2 พยานวัตถุให้ระบุประเภท ลักษณะ ยี่ห้อ ชนิด สี ขนาด หมายเลข (ถ้ามี) กรณีเป็นทรัพย์สินควรบรรยายคำนิรูปรพรรณ รวมทั้งราคาของทรัพย์สิน โดยประมาณ วัน เดือน ปี ที่ตรวจพบพยานวัตถุ รวมทั้งสถานที่เก็บรักษาพยานวัตถุดังกล่าว และระบุชื่อ นามสกุล ผู้ตรวจยึด และหรือเก็บรักษาพยานวัตถุนั้น ๆ

5. การพิจารณาพยานหลักฐานการดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่ง คดีอาญาในความผิดฐานฟอกเงิน เมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนรวบรวม พยานหลักฐานต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาแล้ว ก็ให้มีความเห็นทางคดีเสนอตามลำดับชั้นปกติถึงชั้น พนักงานอัยการพิจารณา ส่วนการแยกสำนวนการสอบสวนเพื่อดำเนินการในทางแพ่งให้ทำการ ส่งมอบให้สำนักงาน ปปง. เพื่อดำเนินการตามมาตรการทางแพ่งต่อไป

6. การสรุปสำนวนการสอบสวนคดีอาญาและการยึดอายัดทรัพย์สินทาง แพ่ง

6.1 การสรุปสำนวนสอบสวนคดีอาญาในความผิดฐานฟอกเงิน เมื่อ พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ แล้ว ให้สรุปสำนวนการสอบสวนคดีนั้นพร้อมกับ ความเห็นทางคดีเสนอสำนวนการสอบสวนให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาแล้วส่งให้พนักงานอัยการ พิจารณาเหมือนกับสำนวนการสอบสวนคดีอาญาทั่ว ๆ ไป

6.2 เมื่อพนักงานสอบสวนทำการสรุปสำนวนคดีอาญาในความผิดฐาน ฟอกเงินแล้วในคดีที่มีการแยกส่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไปให้สำนักงาน ปปง. ดำเนินการทางแพ่งแล้ว ให้ระบุไว้ในรายงานการสอบสวนคดีอาญาโดยไม่ต้องขอให้พนักงาน อัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้มีการริบทรัพย์สินทางอาญา

ฉ. การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐาน

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้กำหนด มาตรการทางกฎหมายที่สำคัญในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ไว้ 2 ประการคือ

1. มาตรการริบทรัพย์สินทางอาญา (Criminal Forfeiture Measure) ซึ่งเป็นการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดมูลฐาน หรือ ฐานฟอกเงินโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 85 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประกอบกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 32, 33 หรือมาตรา 34 เพราะเป็นทรัพย์สินที่มีไว้ ได้ใช้ หรือมีไว้เป็นความผิดโดยขึ้นอยู่กับคำพิพากษาของศาล

2. มาตรการการริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture Measure) เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการกระทำความผิดซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือจากการสนับสนุน หรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใด อันเป็นมาตรการทางแพ่งที่ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินโดยเฉพาะ ตามความในหมวด 6 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นการนำมาตรการทางแพ่งมาใช้บังคับกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยไม่มีผลการดำเนินการกับตัวบุคคล เมื่อนำมาตรการทางอาญา หรือกฎหมายอื่น ๆ มาบังคับใช้แล้วไม่เป็นผล เช่น การกำหนดมาตรการทางอาญาตามมาตรา 29, 32 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งมาตรการทางอาญาตามพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ไม่สามารถที่จะริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าวได้ แต่ตามบทบัญญัติมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 สามารถเปลี่ยนวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น ๆ ต่อไปได้อีกเพราะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการมากกว่า

2.4 อำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547

2.4.1 บทบาทและภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

สภาพภาพอาชญากรรมในสังคมปัจจุบันได้ทวีความรุนแรง และมีความซับซ้อนของการกระทำความผิดขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะอาชญากรรมพิเศษ อันได้แก่

1. อาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่กระทำต่อระบบการเงินการธนาคาร การค้า การพาณิชย์ การหลีกเลี่ยงภาษีอากร การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา และการทำลายสิ่งแวดล้อม และที่ทรัพยากรธรรมชาติ

2. อาชญากรรมคอมพิวเตอร์หรืออาชญากรรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทำการลักลอบ แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือทำลายข้อมูลหรือระบบปฏิบัติการของหน่วยงานต่าง ๆ

3. อาชญากรรมที่มีอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้อง องค์การอาชญากรรม และอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นการกระทำผิดที่มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ เป็นองค์กร มีเครือข่ายทั้งภายในและระหว่างประเทศรวมทั้งผู้กระทำผิดมักได้แก่ ผู้มีอิทธิพลหรือผู้มีอิทธิพลให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง เช่น ขบวนการค้าโสเภณีข้ามชาติ ขบวนการค้ามนุษย์ และการค้ายาเสพติด เป็นต้น

อาชญากรรมพิเศษดังกล่าวนี้มีการพัฒนารูปแบบวิธีการของการกระทำผิดอย่างต่อเนื่องและตลอดเวลา ทั้งในด้านกรรมวิธีการกระทำผิด การนำเทคนิควิธีการสมัยใหม่เข้ามาเป็นเครื่องมือประกอบการกระทำผิด ลักษณะการกระทำผิดที่มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบและขบวนการ รวมทั้งการกระทำผิดมีความเกี่ยวเนื่องและมีเครือข่ายโยงใยระหว่างประเทศ ซึ่งการกระทำผิดต่าง ๆ นี้ มีความสลับซับซ้อนแยบยลและละเอียดอ่อน เนื่องจากผู้กระทำผิดเป็นผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญ และความเชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ เป็นอย่างดี ทำให้สร้างความเสียหายและก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศอย่างมากมาย กล่าวคือ นอกจากจะสร้างความเสียหายโดยตรงต่อระบบเศรษฐกิจการเงิน การคลังของประเทศนับหมื่นล้านบาทต่อปี ในขณะที่ยังมีการกระทำผิดอีกจำนวนมากที่ไม่สามารถดำเนินการสืบสวนสอบสวนหรือจับกุมตัวผู้กระทำผิดได้ ยังส่งผลต่อเนื่องถึงความเชื่อมั่นในการลงทุนของชาวต่างประเทศ นอกจากนี้แล้วสิ่งที่ไม่อาจประเมินความเสียหายได้คือ ความสูญเสียของชีวิตร่างกายและที่สำคัญที่สุดคือ ความสงบสุขของคนในสังคม

การป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหอาชญากรรมทางเศรษฐกิจซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าใดนัก ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากปัญหาและอุปสรรคหลายประการ กล่าวคือ

1. การกำหนดตำแหน่งพนักงานสอบสวนให้เป็นผู้ที่จบการศึกษาโรงเรียนนายร้อยตำรวจ และผู้มีวุฒิมหาบัณฑิตศึกษาด้านนิติศาสตร์หรือรัฐศาสตร์เท่านั้น ดังนี้ ทำให้ขาดผู้ที่มีความรู้ ทักษะความชำนาญเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เช่น เศรษฐศาสตร์ การเงิน การธนาคาร การบัญชี คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ

2. การขาดพนักงานสอบสวนที่มีความรู้ความชำนาญในการสอบสวนอย่างแท้จริงเนื่องจาก

2.1 เจ้าหน้าที่ตำรวจทำหน้าที่ด้านการสอบสวน ได้แก่ พนักงานสอบสวน (สบ. 1) และพนักงานสอบสวน (สบ.2) ซึ่งมีระยะห่างร้อยตำรวจตรีถึงพันตำรวจโทเท่านั้น เมื่อพนักงานสอบสวนเหล่านี้ได้รับการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นเป็นระดับรองผู้กำกับการขึ้นไปแล้วก็จะต้องทำหน้าที่ด้านการบริหาร มิได้ทำหน้าที่ด้านการสอบสวนแต่อย่างใด

2.2 การที่พนักงานสอบสวนสามารถโยกย้ายสลับไปมาระหว่างหน่วยงานในสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ ทำให้ขาดการเชื่อมต่อในการทำงานด้านการสอบสวนคดีเศรษฐกิจ และขาดพนักงานสอบสวนที่มีความรู้ความชำนาญและทักษะเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

3. ภารกิจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นภารกิจที่กว้างขวางและหลากหลาย ลำพังเพียงการควบคุมปัญหาอาชญากรรมพื้นฐาน ซึ่งได้แก่อาชญากรรมที่เกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ชีวิตและร่างกาย และคดีเล็กน้อยอื่น ๆ ก็มีอาจปฏิบัติได้อย่างสัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควรทำให้ต้องทุ่มทรัพยากรไปกำกับการดำเนินการดังกล่าว ส่วนการดำเนินการกับอาชญากรรมพิเศษมีอาจกระทำได้ดีเต็มที่

4. การที่อาชญากรรมพิเศษเป็นอาชญากรรมที่มีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมากมายมหาศาล ประกอบกับผู้กระทำผิดเป็นผู้มีอิทธิพลหรือมีผู้ทรงอิทธิพลสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง จึงทำให้มีการใช้อิทธิพลภายนอกไม่ว่าจะเป็นอิทธิพลทางการเงินหรืออิทธิพลทางการเมืองเข้าแทรกแซงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ส่งผลให้การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนถูกบิดเบือนไป

ดังนั้นจึงมีการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้นเพื่อปฏิบัติภารกิจในการป้องกันปราบปรามและควบคุมอาชญากรรมพิเศษอย่างมีประสิทธิภาพที่ชัดเจนย่อมส่งผลต่อการลดและป้องกันความเสียหายที่จะเกิดต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของประเทศ ทำให้สังคม

ได้รับการป้องกันให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมที่มีอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้องกับ องค์การอาชญากรรมและอาชญากรรมข้ามชาติ ทั้งนี้ โดยการปฏิบัติงานทั้งในเชิงรุกและเชิงรับด้วยการสืบสวนทั้งก่อนและหลังการกระทำความผิด และการสอบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมพิเศษ โดยที่

1. พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ประกอบด้วยผู้ซึ่งมีความรู้ความชำนาญที่เกี่ยวข้องหลากหลายสาขาอาชีพ ได้แก่ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเงิน การบัญชี คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น ทำให้สามารถมีความรู้เท่าทันผู้กระทำความผิด สถานภาพและแนวโน้มของอาชญากรรมพิเศษ

2. การสร้างความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านการสอบสวน ทั้งนี้ โดยการที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถปฏิบัติหน้าที่การสอบสวนได้อย่างต่อเนื่อง มีความก้าวหน้าในสายงานโดยไม่มีการโยกย้ายข้ามสายงาน

3. การมีคณะกรรมการที่ปรึกษาบริหารงานบุคคลพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ การมีหลักประกันความมั่นคงและความเป็นอิสระในวิชาชีพ ทั้งนี้ โดยเพื่อมิให้มีการโยกย้ายพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้โดยมิชอบ

4. การมีเงินเดือนและค่าตอบแทนอย่างเหมาะสมเพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในความยุติธรรมอย่างมีเกียรติเพื่อที่จะได้มีต้องใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ในทางไม่สุจริต

สำหรับบทบาทและภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการป้องกันปราบปรามและควบคุมอาชญากรรมพิเศษ
2. พัฒนาระบบรูปแบบ วิธีการและมาตรการในการป้องกันปราบปรามและควบคุมอาชญากรรม
3. พัฒนาศักยภาพในการเสริมสร้างศักยภาพในด้านความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรมและขวัญกำลังใจ
4. ประสานความร่วมมือในการป้องกันปราบปรามและควบคุมอาชญากรรมพิเศษจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคประชาชนทั้งภายในและต่างประเทศ

จะเห็นได้ว่ากองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปฏิบัติภารกิจเพียงการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของอาชญากรรมพิเศษเท่านั้น นอกจากนี้ในการดำเนินคดีความผิดบางประเภทยังรับผิดชอบเฉพาะคดีที่เกิดในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครเท่านั้น หากแต่บทบาทภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษนั้นนอกจากจะต้องดำเนินการป้องกัน ปราบปราม และควบคุมอาชญากรรมพิเศษอื่น ๆ ที่ต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านเพิ่มขึ้นอันได้แก่ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ และคดีความผิดทางอาญาอื่นที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างสำคัญต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศหรือที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรมโดยมีขอบเขตความรับผิดชอบทั่วราชอาณาจักร

2.4.2 อำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

การดำเนินการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจำเป็นต้องใช้มาตรการบังคับ ในบางกรณีเมื่อมีความจำเป็นตามเหตุผลและตามความจริงของเรื่อง อันเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่ต้องสงสัย หรือสถานที่ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานต่าง ๆ รวมถึงเพื่อให้เกิดความสะดวก และเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวผู้ต้องหา ตลอดจนเพื่อให้พยานหลักฐานยังคงสภาพเดิมไม่ถูกทำให้เปลี่ยนแปลงไป

การดำเนินการในลักษณะเช่นนี้ จึงเกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยมักเกิดคำถามว่าการใช้มาตรการบังคับของพนักงานสอบสวนในกรณีต่าง ๆ เช่น การออกหมายเรียก การจับ การค้น มีความจำเป็น หรือมีเหตุผลสมควรแค่ไหน เพียงไร ด้วยในปัจจุบันเรื่องสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีบทบัญญัติรับรองไว้ เพื่อให้ทั้งฝ่ายที่ใช้อำนาจและฝ่ายที่มีสิทธิได้รับความสำคัญ ว่ามาตรการบังคับต่าง ๆ ที่หากดำเนินการแล้ว จะกระทบสิทธิเสรีภาพและของบุคคลศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น โดยหลักการแล้วจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ และจะกระทำได้เพียงเท่าที่กฎหมายกำหนดและเพียงเท่าที่จำเป็น ทั้งต้องไม่กระทบสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นด้วย

ในการดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษนั้น นอกจากจะต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจ²⁷ ดังนี้

1. เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นเมื่อมีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีบุคคลที่มีเหตุสงสัยว่ากระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษหลบซ่อนอยู่ หรือมีทรัพย์สิน ซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษหรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่า เนื่องจากการเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้บุคคลนั้นจะหลบหนีไป หรือทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลายหรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

ในการใช้อำนาจค้นดังกล่าว นอกจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษต้องดำเนินการเกี่ยวกับวิธีการค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว พนักงานสอบสวนคดีพิเศษต้องแสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้น รายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป และบันทึกเหตุสงสัยตามสมควร และเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถานหรือสถานที่ค้น แต่ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษส่งมอบสำเนาหนังสือนั้นให้แก่ผู้ครอบครองดังกล่าวในทันทีที่กระทำได้และหากเป็นการเข้าค้นในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตก พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องเป็นข้าราชการพลเรือนตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไปด้วย

ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นส่งสำเนาบันทึกเหตุสงสัยตามสมควร และเหตุอันควรเชื่อในการเข้าตรวจค้น และสำเนาบันทึกการตรวจค้น และบัญชีทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดต่อศาลจังหวัดที่มีอำนาจเหนือท้องที่ที่ทำการค้น หรือศาลอาญาในเขตกรุงเทพมหานครภายในสี่สิบแปดชั่วโมงหลังจากสิ้นสุดการตรวจค้นเพื่อเป็นหลักฐาน

การที่กฎหมายกำหนดให้การดำเนินการตรวจค้นของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ กระทำได้เมื่อมีเหตุสงสัยตามสมควรประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อในประการต่าง ๆ และต้องรายงานเหตุดังกล่าวต่อผู้บังคับบัญชาก็เพื่อให้การใช้อำนาจค้นที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นไปอย่างมีหลักเกณฑ์ มีความจำเป็นและมีเหตุอันสมควรที่จะทำ เพื่อเป็นหลักประกันไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติ การใช้อำนาจค้นแก่ลี้ลับ และการใช้อำนาจตามอำเภอใจ

²⁷ มาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

การค้นที่ต้องรายงานต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาได้เข้ามา
กลั่นกรอง และตรวจสอบความรอบคอบการใช้มาตรการค้นว่าในกรณีนั้น มีเหตุสมควรที่จะค้น
หรือไม่ เพียงใด แต่ในฐานะที่เป็นหน่วยงานเดียวกัน และต้องมีส่วนในการรับผิดชอบหากเกิด
ความผิดพลาด จึงเป็นการตรวจสอบโดยองค์กรภายในที่อาจมีผลเชื่อถือได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น

นอกจากนี้ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้การค้นจะกระทำ
มิได้ เว้นแต่มีหมายค้น และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 238
กำหนดให้ศาลเท่านั้นที่ เป็นผู้ออกหมายค้น ก็เพื่อให้ศาลเข้ามาตรวจสอบอีกชั้นหนึ่งว่า มีความ
จำเป็น หรือมีเหตุผลสมควรอย่างไรในการใช้มาตรการในการตรวจค้นของพนักงานสอบสวนคดี
พิเศษ แต่ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 นี้ กลับกำหนดให้พนักงาน
สอบสวนคดีพิเศษสามารถดำเนินการตรวจค้นได้ โดยไม่ต้องมีหมายค้นจากศาล หากมีเหตุ
สงสัยตามสมควรในประการต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อยกเว้นของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 238 เพราะเป็นกรณีมีเหตุให้ค้นได้ตามที่กฎหมาย
กำหนดไว้ซึ่งเห็นได้ว่าเป็นข้อที่ล่อแหลมต่อการที่จะใช้อำนาจเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด
แม้ว่าตาม พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 นี้ กำหนดให้พนักงานสอบสวน
คดีพิเศษสามารถดำเนินการตรวจค้นได้ โดยไม่ต้องมีหมายค้นจากศาล หากมีข้อสงสัยตาม
สมควรประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าเป็นประการต่าง ๆ แต่ตามกฎหมายนี้ก็ได้อำนาจให้
พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นส่งสำเนาบันทึกเหตุสงสัยตามสมควร และ
เหตุอันควรเชื่อว่าเป็นการเข้าตรวจค้น และสำเนาบันทึกการตรวจค้น และบัญชีทรัพย์สินที่ยึดหรือ
อายัดต่อศาลจังหวัดที่มีอำนาจเหนือท้องที่ที่ทำการค้น หรือศาลอาญาในเขตกรุงเทพมหานคร
ภายในสี่สิบแปดชั่วโมงหลังจากสิ้นสุดการตรวจค้น อันเป็นไปตามหลักการเดิมที่ให้ศาลได้เข้ามา
ตรวจสอบการออกหมายค้นว่าในกรณีนั้น มีเหตุอันสมควรที่จะค้นตามกฎหมายหรือไม่

กรณีจึงเป็นที่น่าสงสัยว่า ถ้าศาลเห็นว่าการใช้มาตรการค้นนั้น ไม่มีเหตุ
สมควรตามกฎหมาย ทำให้เป็นการค้นโดยมิชอบ คดีจะเกิดผลทางกฎหมายอย่างไร เนื่องจากมี
การใช้มาตรการค้นไปแล้วจึงมารายงานต่อศาลภายหลัง และกรณีนี้เป็นที่น่าคิดว่า กรณีที่เกิด
ความเสียหายขึ้น จากการค้นของพนักงานสอบสวนจะมีมาตรการใดบ้างในการที่จะเยียวยาให้กับ
ผู้เสียหาย นอกจากมาตรการในการเอาผิดกับพนักงานสอบสวนทางวินัย และตามประมวล
กฎหมายอาญา และผลที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานในทางคดี

2. ค้นบุคคลหรือยานพาหนะที่มีเหตุอันสงสัยตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้
เป็นความผิด หรือได้มาโดยกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็น
คดีพิเศษหรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

3. มีหนังสือสอบถามเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา

4. มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา

5. ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบ หรือที่ส่งมาดังกล่าวข้างต้น

การใช้อำนาจตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษปฏิบัติ ตามข้อบังคับที่ กคพ. กำหนด โดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษระดับใดจะมีอำนาจหน้าที่ที่จะ กระทำได้ หรือจะต้องได้รับอนุมัติจากหน่วยงานใดก่อนดำเนินการให้เป็นไปตามที่อธิบดีกำหนด โดยทำเอกสารให้ไว้ประจำตัวพนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้ได้รับอนุมัตินั้น และพนักงานสอบสวน คดีพิเศษผู้นั้น ต้องแสดงเอกสารดังกล่าวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง

6. ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเอกสารหรือข้อมูลอื่นใด ซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้ เพื่อประโยชน์ในการ กระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งได้รับอนุมัติจากอธิบดีเป็นหนังสือ จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานสอบสวนคดี พิเศษได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้²⁸

อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาจะพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคล หรือสิทธิอื่นใด ประกอบกับเหตุผลและความจำเป็น ในการที่จะอนุญาตหรือไม่ ดังต่อไปนี้

1. มีเหตุอันควรเชื่อว่ามีกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดที่เป็น คดีพิเศษ

2. มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดี พิเศษจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

3. ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดเหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้เมื่ออธิบดี ผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาต โดยอาจกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้ โดยให้ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูล ข่าวสารในสิ่งสื่อสารตามคำสั่งดังกล่าว จะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่ง หากภายหลังที่มีคำสั่งอนุญาต ถ้าปรากฏข้อเท็จจริงว่า เหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุ หรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้

²⁸ มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ในภาคผนวก

ตามที่เห็นสมควร และเมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ต้องรายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ

จากกรณีดังกล่าว กฎหมายกำหนดให้มีกลั่นกรองเหตุอันควรเชื่อว่า หรือเหตุจำเป็น ในสองขั้นตอน คือ ก่อนดำเนินการต้องได้รับอนุมัติจากอธิบดีเป็นหนังสือ และในขั้นที่สองต้องได้รับคำสั่งอนุญาตจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้มา ซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้ โดยผ่านการพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคล หรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นตามที่กฎหมายกำหนด

การดำเนินการดังกล่าวข้างต้นนั้น กฎหมายกำหนดให้อยู่ในความควบคุมดูแลของศาลโดยภายหลังที่ศาลมีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุ หรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ศาลอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามสมควร รวมทั้งกำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษรายงานการดำเนินการให้ศาลทราบด้วย

นอกจากนั้น ข้อมูลข่าวสารที่ได้จากการใช้มาตรการนี้ กฎหมายกำหนดให้เก็บรักษา และให้ใช้ประโยชน์ในการสืบสวน หรือใช้เป็นพยานหลักฐานเฉพาะในการดำเนินคดีพิเศษเท่านั้น ส่วนข้อมูลข่าวสารอื่นให้ทำลายเสียทั้งสิ้น โดยกำหนดห้ามไม่ให้บุคคลใดเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ได้มาดังกล่าว²⁹ เว้นแต่เป็นกรณีที่ศาลอนุญาตให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสาร และเป็นการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ หรือตามกฎหมาย หรือตามคำสั่งศาล ซึ่งหากมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ได้มาดังกล่าว โดยไม่มีเหตุที่จะกระทำได้ตามกฎหมาย ผู้กระทำจะต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่หกหมื่นถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น เป็นการกระทำของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ พนักงานอัยการที่เข้าร่วมสอบสวน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ หรือผู้ที่เข้าร่วมในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลข่าวสารตามที่ศาลอนุญาต ผู้กระทำดังกล่าวจะต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่จะลงกับบุคคลธรรมดาที่ไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้การใช้ข้อมูลข่าวสารของผู้อื่นเป็นไปด้วยความระมัดระวัง และป้องกันไม่ให้มีการนำเอาข้อมูลข่าวสารที่ได้มาไปใช้แสวงหาของประโยชน์อย่างอื่นนอกจากการสืบสวนสอบสวน อันจะทำให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งปกติเขาย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมายตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมาตรา 37

7. จัดทำเอกสาร หรือหลักฐานใดขึ้น หรือเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่อธิบดีกำหนด โดยกฎหมายให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ³⁰

²⁹ มาตรา 26 และมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ในภาคผนวก

³⁰ มาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ในภาคผนวก

โดยการกระทำดังกล่าว หากเป็นการนอกเหนือวัตถุประสงค์ในการสืบสวนสอบสวนตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษนี้ เพื่อแสวงหาประโยชน์อันมิชอบสำหรับตนเอง หรือผู้อื่นจะไม่ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ และถ้าการกระทำนั้นเป็นความผิดอาญา กฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น³¹

8. เก็บรักษาของกลาง หรือมอบหมายให้ผู้อื่นเป็นผู้เก็บรักษา ในกรณีของกลางนั้นไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษา หรือเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการ ให้อธิบดีมีอำนาจสั่งให้นำของกลางนั้น ออกขายทอดตลาด หรือนำไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ โดยอาจหักค่าใช้จ่ายได้ตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด³²

9. กรมสอบสวนคดีพิเศษได้รับยกเว้นไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน และกฎหมายว่าด้วยการควบคุมยุทธภัณฑ์เช่นเดียวกับราชการทหารและตำรวจตามกฎหมายดังกล่าว ทั้งนี้ การมีและการใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง สิ่งเทียมอาวุธปืน และยุทธภัณฑ์ให้เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด³³

2.4.3 ปัญหาบางประการในการใช้อำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

2.4.3.1 ปัญหาการเริ่มต้นคดีพิเศษอันเกี่ยวเนื่องกับพยานหลักฐาน

ตามข้อบังคับ กคพ. ด้วยการปฏิบัติหน้าที่ในคดีพิเศษระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง พ.ศ. 2547 กำหนดให้กรมสอบสวนคดีพิเศษรับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษ ในคดีความผิดอาญาอันเป็นคดีพิเศษเท่านั้น

กรณีที่มีการร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษ ในการกระทำความผิดอาญาอันเป็นคดีพิเศษต่อพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสืบสวนของหน่วยงานอื่นของรัฐ ให้พนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนนั้น ดำเนินการรับคำร้องทุกข์ คำกล่าวโทษ ดำเนินการสืบสวนและดำเนินการอื่น ตามอำนาจหน้าที่ จนกว่าจะมีการส่งมอบสำนวนการสืบสวนสอบสวนให้กรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยให้มีการส่งมอบสำนวนการสืบสวนสอบสวนให้กรมสอบสวนคดีพิเศษภายใน 15 วัน นับแต่วันที่การรับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษ แล้วแต่กรณี

³¹ มาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ในภาคผนวก

³² มาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ในภาคผนวก

³³ มาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ในภาคผนวก

สำหรับคดีความผิดอาญาอันเป็นคดีพิเศษ ตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (2) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และเป็นคดีที่พนักงานสอบสวน หรือ เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนได้รับคำร้องทุกข์ คำกล่าวโทษ สืบสวนสอบสวนหรือ ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว ให้กรมสอบสวนคดีพิเศษแจ้งพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวน และให้มีการส่งมอบสำนวนการสืบสวนสอบสวนให้กับกรมสอบสวนคดีพิเศษ ภายในระยะเวลา 3 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

กรณีจึงมีปัญหา หากพนักงานสอบสวนในท้องที่ที่เกิดเหตุได้รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษแล้วไม่อาจวินิจฉัยได้ว่า คดีนั้นเป็นคดีพิเศษหรือไม่ การกำหนดให้มีการส่งมอบสำนวนการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษภายใน 15 วัน นับแต่วันที่มีการรับคำร้องทุกข์ หรือ คำกล่าวโทษ จึงไม่อาจเป็นไปได้และจำเป็นต้องใช้เวลาในการดำเนินคดีมากกว่าที่จะทราบว่าเป็นคดีใด อยู่ในอำนาจของกรมสอบสวนคดีพิเศษหรือไม่ เพราะเกี่ยวเนื่องกับการที่จะต้องส่งมอบคดีให้โดยเร็ว ซึ่งจะเป็นปัญหาการดำเนินคดีล่าช้า และเวลาอาจทำให้พยานหลักฐานสูญหาย หรือ เปลี่ยนแปลงไปโดยเหตุปัจจัยอื่น ๆ

ในอีกด้านหนึ่ง กรณีดังกล่าวทำให้เกิดช่องว่างของเวลาในการรับมอบสำนวนคดีเพื่อทำการสืบสวนสอบสวนหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเกี่ยวกับคดีพิเศษต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีความผิดอาญาอันเป็นคดีพิเศษ ตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (2) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 กล่าวคือ กว่าที่กคพ. จะมีมติให้คดีอาญาใด เป็นคดีพิเศษจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อคดีพิเศษ ดังนี้

การแสวงหาข้อเท็จจริง ตลอดจนการค้นหา และรวบรวมพยานหลักฐานอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดในคดีอาญาพิเศษเริ่มต้นกระทำโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ หรือพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนของหน่วยงานอื่นของรัฐ ซึ่งในช่วงของการเริ่มต้นคดีนั้นร่องรอยแห่งการกระทำความผิดยังปรากฏอยู่ สถานที่เกิดเหตุยังเปลี่ยนแปลงไปไม่มาก พยานยังมีความทรงจำดี ผู้กระทำความผิดอาจจะยังไม่มีเวลาที่จะหาทางแก้ตัว หรือใช้อิทธิพลข่มขู่ หรือจ้างวานใช้ให้พยานให้การเป็นประโยชน์แก่ตน กล่าวคือพยานหลักฐานยังไม่ถูกทำให้เปลี่ยนแปลงแปรสภาพไปด้วยเหตุและปัจจัยต่าง ๆ แม้ว่าพยานหลักฐานในขณะนั้นอาจถูกพบร่องรอยที่เป็นประโยชน์ต่อคดีในทันทีทันใด และมีประสิทธิภาพในการบ่งบอกข้อเท็จจริงของคดีในตัวเองได้อย่างถูกต้องตรงกับความจริงที่สุด พยานหลักฐานที่รวบรวมได้โดยจับพลันย่อมมีน้ำหนักน่าเชื่อถือในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาได้เป็นอย่างดี แต่เมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้รับมอบสำนวนคดีมาดำเนินการสอบสวนต่อไป การสอบสวนในชั้นนี้จึงเป็นเวลาที่ห่างไกลกับวันที่เกิดเหตุ ร่องรอย

แห่งการกระทำความผิด สถานที่เกิดเหตุ ตลอดจนพยานหลักฐานอื่น ๆ ได้ถูกปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ทำให้เปลี่ยนแปลงไป การสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงในคดีของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจึงเป็นไปอย่างยากลำบาก

ในส่วนของดำเนินการของพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนของหน่วยงานอื่นของรัฐ ที่ได้กระทำไปในช่วงเริ่มต้นของคดีพิเศษจะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่ไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร เนื่องจากขาดผู้ที่มีความรู้ ทักษะ ความชำนาญเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมพิเศษ และคดีที่ยากแก่การแสวงหาพยานหลักฐาน ตลอดจนขาดความรู้ความชำนาญในการสอบสวนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ หรือคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ประกอบกับเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จะใช้ในทางคดีดังกล่าวก็ขาดแคลน ทั้งที่พยานหลักฐานในช่วงของการเริ่มต้นคดีนั้นเป็นพยานหลักฐานที่สามารถแสดงถึงข้อเท็จจริงในคดีได้เป็นอย่างดีดังกล่าวนำแล้ว

กรณีนี้จึงควรมีการวางแผนงานในการแก้ไข โดยให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษเข้ามาดำเนินการสืบสวนสอบสวนตั้งแต่เริ่มแรกของคดีพิเศษเท่าที่จะเป็นไปได้โดยเน้นให้มีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างของเวลา และเพื่อให้การดำเนินคดีอาญาพิเศษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4.3.2 ปัญหาการแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยแยกออกเป็นกฎหมายฉบับอื่น

ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 นี้ ได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจเพิ่มขึ้นจากการประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหลายประการ ตัวอย่างเช่น กำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษเท่านั้นที่จะมีอำนาจตรวจค้นเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ และมีอำนาจตรวจร่างกายผู้กระทำความผิดได้ เป็นต้น

เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังมิได้แก้ไขเพื่อให้พนักงานสอบสวนสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการสอบสวนได้อย่างมีประสิทธิภาพในการปราบปรามการกระทำความผิดสมัยใหม่ แต่การที่นำเหตุดังกล่าวแยกมาบัญญัติเป็นกฎหมายเฉพาะของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ทำให้มีปัญหามากในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ไม่เป็นไปโดยสอดคล้องกันทั้งระบบ และจะเป็นตัวอย่างให้หน่วยงานต่าง ๆ แก้ไขกฎหมายในความรับผิดชอบของตน เพื่อให้มีอำนาจดำเนินการเช่นนั้นบ้าง เช่น สำนักป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กรมศุลกากร เป็นต้น ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นก็จะเป็นการกระทบต่อระบบการดำเนินคดีอาญาที่กำหนดเป็นหลักเกณฑ์ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และทำให้หลักการที่มุ่ง

คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการใช้มาตรการบังคับต่าง ๆ ในการดำเนินอาญา กลายเป็นข้อยกเว้นต่อไปในที่สุด ซึ่งหากเห็นว่าเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องจำเป็นของคดีอาญาตาม วิวัฒนาการกระทำความผิดที่เปลี่ยนแปลงไป กระบวนการสอบสวนเพื่อให้ทันกับความผิดนั้นก็ ควรได้รับ การแก้ไขอย่างเป็นระบบในแนวทางเดียวกัน เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นไปอย่างมีเหตุผลสอดคล้องกัน

เมื่อปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบันไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้อำนาจสืบสวนและสอบสวนคดีอาญาที่มีกรณีพิเศษ เพราะเป็น การบัญญัติถึงการดำเนินคดีอาญาโดยทั่ว ๆ ไปตามที่เคยเป็นมาในอดีต ซึ่งไม่เหมาะสมกับ สภาพสังคมในสมัยใหม่ที่มีความซับซ้อนในทางวิชาการและในทางปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น แนว ทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงมีใช้การตรากฎหมายจำนวนมากในการจำแนกคดีตามความ เชี่ยวชาญของแต่ละหน่วยงานเพื่ออุดช่องว่างในเรื่องนี้ แต่ควรจะแก้ไขประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญาโดยตรง เพื่อให้สามารถนำมาปรับใช้กับการกระทำความผิดอาญาตาม กฎหมายต่าง ๆ ที่มีอยู่ในขณะนี้และที่จะพัฒนาขึ้นอีกในอนาคต³⁴

2.4.3.3 ปัญหาความไม่แน่นอนของความเป็นคดีพิเศษ

การกำหนดว่าคดีเป็นพิเศษตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคดี พิเศษนั้น ไม่มีหลักเกณฑ์ หรือมาตรฐานในการกำหนดคดีที่แน่นอน โดยกฎหมายได้กำหนด ลักษณะคดีไว้อย่างกว้าง ๆ เช่น คดีความผิดอาญาทางอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้ วิธีการสืบสวนสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ และเมื่อพิจารณาถึง องค์ประกอบของคณะกรรมการคดีพิเศษ การกำหนดคดีจึงขึ้นอยู่กับดุลพินิจของคณะกรรมการ คดีพิเศษ ซึ่งอาจทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ ความไม่เท่าเทียมกัน อย่างเช่น คดีที่มีผู้เสียหาย เป็นบุคคลสำคัญ อาจได้รับการดูแลและถูกกำหนดให้เป็นคดีพิเศษ ในขณะที่คดีเกี่ยวกับชีวิต ร่างกายของประชาชนธรรมดาที่ไม่มีความซับซ้อนจะมิได้ถูกพิจารณาเป็นคดีพิเศษ ซึ่งอาจนำมาสู่นำมาสู่ความไม่เป็นธรรมในสังคมได้

2.4.3.4 ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจในการใช้มาตรการต่างๆในการสืบสวนสอบสวน

ตามที่มาตรา 24 และ มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดี พิเศษ พ.ศ. 2547 กำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจใช้มาตรการต่าง ๆ ในการ

³⁴ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติ การสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ....

สืบสวนสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานและเพื่อให้ตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยให้มีอำนาจตรวจค้นเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ ค้นหานักเลงหรือยานพาหนะ มีหนังสือสอบถามหรือเรียกผู้ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำ ชี้แจงหรือส่งเอกสารหรือหลักฐานใด ๆ ตลอดจนยึดหรืออายัดทรัพย์สิน รวมถึงการเข้าแฝงตัวในองค์กรใด ๆ เพื่อค้นหาหลักฐาน และการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลจากการติดต่อสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ

มาตรการในการใช้อำนาจดังกล่าวข้างต้น มีความเกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2547 ได้บัญญัติรับรองไว้หลายประการ ซึ่งเป็นเจตนารมณ์หลักประการหนึ่งที่มีมุ่งหมายให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญ โดยเฉพาะในมาตรา 26 "การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้" มาตรา 29 "การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพนั้นมิได้ ฯ" และมาตรา 37 "บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย"

บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าว กำหนดขึ้นเพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน มิให้ผู้ใดล่วงละเมิดได้ แต่พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ มาตรา 24 ให้อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเข้าไปตรวจค้นในเคหสถานได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น แม้จะกำหนดให้พนักงานสอบสวนที่ดำเนินการตรวจค้น ต้องรายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปก็ตาม ก็ยังไม่อาจเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ เนื่องจากผู้บังคับบัญชาเป็นบุคคลในหน่วยงานเดียวกัน และยังมีส่วนต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย อำนาจในการตรวจค้นดังกล่าว เป็นข้อยกเว้นของหลักการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 238 ที่กำหนดให้การค้นจะต้องมีหมายค้น หรือคำสั่งของศาล อันเป็นการกำหนดให้ศาลเป็นผู้เข้ามาตรวจสอบการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวน และเป็นการถ่วงดุลไม่ให้มีการใช้อำนาจไปในทางที่มีชอบ หรือตามอำเภอใจได้แต่เพียงฝ่ายเดียว

แม้ว่าตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 นี้ กำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถดำเนินการตรวจค้นได้ โดยไม่ต้องมีหมายค้นจากศาล หาก เหตุสงสัยตามสมควรประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะในประการต่าง ๆ แต่ตามกฎหมายนี้ก็กำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นส่งสำเนาบันทึกเหตุผลสงสัยตามสมควร และเหตุอันควรเชื่อในการเข้าตรวจค้น และสำเนาบันทึก การตรวจค้น และบัญชีทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดต่อศาลจังหวัดที่มีอำนาจเหนือท้องที่ที่ทำการค้น หรือศาลอาญาใน

เขตกรุงเทพมหานครภายในสี่สิบแปดชั่วโมงหลังจากสิ้นสุดการตรวจค้น อันเป็นไปตามหลักการเดิมที่ให้ศาลได้เข้ามาตรวจสอบการออกหมายค้นว่าในกรณีนั้น มีเหตุสมควรที่จะค้นตามกฎหมายหรือไม่

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 25 ยังให้อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษกระทำการใด ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลทางการสื่อสาร เช่น การดักฟังโทรศัพท์ การตรวจสอบการเงินจากบัญชีจากสถาบันการเงินต่าง ๆ เป็นต้น อำนาจดังกล่าวเมื่อพิจารณาแล้วมีมากกว่าพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสืบสวนของหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ และเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน อันอาจส่งผลให้มีแนวโน้มในการใช้อำนาจที่เกินขอบเขต การดำเนินการดังกล่าวข้างต้นนั้นกฎหมายกำหนดให้อยู่ในความควบคุมดูแลของศาล โดยกำหนดให้ต้องขออนุญาตต่อศาลก่อนและภายหลังที่ศาลมีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุ หรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ศาลอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามสมควร รวมทั้งกำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษรายงานการดำเนินการให้ศาลทราบด้วย

ข้อมูลข่าวสารที่ได้จากการใช้มาตรการนี้ กฎหมายกำหนดให้เก็บรักษาและให้ใช้เป็นประโยชน์ในการสืบสวน หรือให้ใช้เป็นพยานหลักฐานเฉพาะในการดำเนินคดีพิเศษเท่านั้น ส่วนข้อมูลข่าวสารอื่นให้ทำลายเสียทั้งสิ้น โดยกำหนดห้ามไม่ให้บุคคลใดเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ได้มาดังกล่าว เว้นแต่เป็นกรณีที่ศาลอนุญาตให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสาร และเป็นการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ หรือตามกฎหมาย หรือตามคำสั่งศาล ซึ่งหากมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ได้มาดังกล่าว โดยไม่มีเหตุที่จะกระทำได้ตามกฎหมาย ผู้กระทำจะต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น เป็นการกระทำของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ พนักงานอัยการที่เข้าร่วมสอบสวน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ หรือผู้ที่เข้าร่วมในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารตามที่ศาลอนุญาต ผู้กระทำดังกล่าวจะต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่จะลงกับบุคคลธรรมดาที่ไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้การใช้ข้อมูลข่าวสารของผู้อื่นเป็นไปด้วยความระมัดระวัง และเป็นการข่มขู่เพื่อป้องกันไม่ให้มีการนำข้อมูลข่าวสารที่ได้มาไปใช้แสวงหาประโยชน์ของผู้อื่นนอกจากการสืบสวนสอบสวน อันจะทำให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งปกติเขาย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมายตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมาตรา 37

2.4.3.5 ปัญหาเกี่ยวกับการรับคดีที่มีผู้มาร้องทุกข์

เนื่องจากคดีพิเศษนั้นมี 2 ประเภท ตามที่กล่าวมาแล้ว ในทางปฏิบัติ เมื่อเกิดกรณีที่มีผู้มาร้องทุกข์ หรือร้องเรียนต่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเพื่อให้ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ซึ่งในช่วงแรกพนักงานสอบสวนคดีพิเศษไม่อาจทราบได้ว่าคดีนั้นเป็นคดีพิเศษหรือไม่ นอกจากจะได้ทำการสืบสวนสอบสวนในเบื้องต้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นก่อน การรับคดีที่มีผู้ร้องทุกข์ดังกล่าวบางครั้งเป็นคดีพิเศษ และบางครั้งเป็นคดีความผิดเล็กน้อย และในปัจจุบันยังไม่มีข้อบังคับหรือระเบียบในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวแต่อย่างใด ทำให้เกิดปัญหาว่า พนักงานสอบสวนคดีพิเศษควรรับคดีที่มีผู้มาร้องทุกข์ดังกล่าวหรือไม่

ในแง่หนึ่ง หากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษรับคดีที่มีผู้มาร้องทุกข์ดังกล่าว ก็จะทำให้คดีล้นมือและไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดูแลคดีพิเศษที่มีความซับซ้อนและยากแก่การค้นหาคำพยานหลักฐานเท่านั้น อันเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณทรัพยากรและบุคลากรที่มีไว้ เนื่องจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษต้องมีภาระในการดำเนินการสอบสวนปกติด้วย ในขณะที่การสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษก็ยังเป็นภาระหนักที่ต้องกระทำด้วยความรอบคอบ

ในอีกแง่หนึ่ง หากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษไม่รับคดีที่มีผู้มาร้องทุกข์ดังกล่าว ก็จะทำให้เกิดความลับสนต่อประชาชนในเรื่องขององค์กรที่มีอำนาจในการดำเนินคดีนั้น ๆ และมีผลต่อการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนจากการกระทำของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษที่ปฏิเสธไม่รับคดีที่มีผู้มาร้องทุกข์

จากปัญหาข้างต้น พนักงานสอบสวนคดีพิเศษควรรับคดีที่มีผู้มาร้องทุกข์ดังกล่าว เพื่อเป็นการกลั่นกรองว่าคดีนั้น เป็นคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนหรือไม่ และเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน เมื่อได้ทำการสืบสวนสอบสวนในเบื้องต้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นแล้ว หากคดีนั้นเป็นคดีพิเศษ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษก็จะได้ดำเนินการอันเกี่ยวกับคดีต่อไป และเมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในคดีและมีประสบการณ์ในการทำงานเป็นเวลาหลายปี การสืบสวนสอบสวนในเบื้องต้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่มีผู้มาร้องทุกข์จึงอาจกระทำได้โดยใช้เวลาไม่นาน

2.4.3.6 ปัญหาเกี่ยวกับการวินิจฉัยของพนักงานสอบสวนคดีปกติว่าคดีใดเป็นคดีพิเศษ

คดีพิเศษส่วนใหญ่เริ่มต้นที่เจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่หรือพนักงานสอบสวนคดีปกติวินิจฉัยว่าการกระทำใดเป็นความผิดตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 หรือ เกี่ยวเนื่องเป็นคดีพิเศษตามมติคณะกรรมการคดีพิเศษเป็นเรื่องยาก ต้องใช้ความละเอียด รอบคอบประกอบกับประสบการณ์ รวมทั้งความรู้ความชำนาญในด้านนั้น ๆ เนื่องจากผู้กระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการกระทำความผิดไปในทางที่เป็นการหลีกเลี่ยงกฎหมาย ไม่ยอมให้มีการบังคับใช้กฎหมายกับตนง่าย ๆ ประกอบกับผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในด้านนั้น ๆ รวมทั้งมีการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีทันสมัย เมื่อมีผู้มาร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนคดีปกติ พนักงานสอบสวนคดีต้องวินิจฉัยว่า คดีนั้นเป็นคดีพิเศษหรือไม่ หากเป็นคดีพิเศษก็ต้องดำเนินการส่งมอบสำนวนคดีให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษต่อไป ซึ่งในขั้นตอนนี้หากการวินิจฉัยคดีผิดพลาด ก็จะต้องมีการโอนคดีกลับมาระหว่างพนักงานสอบสวนคดีปกติกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เป็นผลให้เกิดความล่าช้า และทำให้เกิดความขัดข้องและมีผลกระทบโดยตรงในเรื่องของพยานหลักฐาน อันก่อให้เกิดผลเสียหายแก่คดี ซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 241 ซึ่งบัญญัติว่า "ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม"

2.4.4 ประเภทคดีพิเศษที่จะต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

คดีพิเศษที่จะต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 แยกออกเป็น 2 ประเภท

คดีพิเศษประเภทที่ 1 คดีความผิดอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 (ตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1))และที่กำหนดในกฎกระทรวงโดยการเสนอแนะของ กคพ. โดยคดีดังกล่าวจะต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

ก. คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ

ข. คดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ

ค. คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม หรือ

ง. คดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือ ผู้สนับสนุน

ทั้งนี้ ตามรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดที่ กคพ. กำหนด ซึ่ง ปัจจุบันได้มีการกำหนดรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดตามประกาศ กคพ.³⁵ ดังนี้

ประกาศ กคพ. เรื่องกำหนดรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

1. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน
คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 12 มาตรา 15 มาตรา 15/1 และมาตรา 15/2 แห่งพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีจำนวนผู้เสียหายตั้งแต่ห้าสิบคนขึ้นไป หรือมีจำนวนเงินที่กู้ยืมรวมกันตั้งแต่ยี่สิบล้านบาทขึ้นไป

2. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการแข่งขันทางการค้า
คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 51 ทั้งนี้ไม่รวมการไม่ปฏิบัติตาม มาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 และมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542

3. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์
คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 40 และมาตรา 46 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505

---

³⁵ ประกาศ กคพ. เรื่อง การกำหนดรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

4. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 71 มาตรา 75 วรรคสอง มาตรา 75 ทวิ มาตรา 75 ตริ มาตรา 75 จัตวา มาตรา 75 เบญจ มาตรา 75 ฉ มาตรา 75 สัตต มาตรา 75 อัฐ มาตรา 75 นว มาตรา 75 ทศ และมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ พ.ศ. 2522

5. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเล่นแชร์

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 16 มาตรา 17 มาตรา 18 และมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีนายวงแชร์ หรือผู้จัดให้มีการเล่นแชร์โดยมีจำนวนสมาชิกวงแชร์รวมกันทุกวงตั้งแต่ห้าสิบคนขึ้นไป หรือมีทุนวงดรวมกันทุกวงเป็นมูลค่ายี่สิบล้านบาทขึ้นไป

6. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 8 และมาตรา 8 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ. 2485 ที่มีมูลน่าเชื่อว่ามีราคาหรือมูลค่าเป็นเงินตราต่างประเทศตั้งแต่ห้าสิบล้านบาทขึ้นไป

7. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ

คดีความผิดที่มีบทกำหนดมาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 12 และ มาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยกระทำผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาเพื่อเป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐซึ่งมีวงเงินหรือมูลค่าตั้งแต่ หนึ่งร้อยล้านบาทขึ้นไป

8. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 48 มาตรา 49 และมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. 2543 ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีกรกระทำในลักษณะเป็นแหล่งผลิต แหล่งจำหน่าย หรือได้นำเข้ามาในราชอาณาจักร โดยมีสิ่งของ

หรือสินค้าไว้ในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิดหรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด อันมีมูลค่าตั้งแต่ห้าแสนบาทขึ้นไป

9. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีมูลค่าสินค้าหรือบริการตามราคาท้องตลาดตั้งแต่ห้าแสนบาทขึ้นไป หรือคดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีผู้เสียหายตั้งแต่ห้าสิบคนขึ้นไป ทั้งนี้ ไม่รวมถึงการฝ่าฝืนมาตรา 23 มาตรา 24 มาตรา 25 และมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และคดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 58 และมาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

10. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 108 มาตรา 109 มาตรา 110 และมาตรา 114 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีกระทำการในลักษณะเป็นแหล่งผลิต แหล่งจำหน่าย สถานที่รับซื้อ สถานที่เก็บสินค้า หรือได้นำเข้ามาในราชอาณาจักร โดยมีสิ่งของหรือสินค้าไว้ในครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิดหรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด หรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด อันมีมูลค่าตั้งแต่ห้าแสนบาทขึ้นไป

11. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเงินตรา

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501 ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีกระทำความผิดในลักษณะเป็นการกระทำ จำหน่าย ใช้หรือนำออกใช้ซึ่งวัตถุหรือเครื่องหมายใด ๆ แทนเงินตราอันมีมูลค่าตั้งแต่หนึ่งล้านบาทขึ้นไป

12. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการชดเชยค่าภาษีอากรสินค้าส่งออกที่ผลิตในราชอาณาจักร

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 31 และมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติชดเชยภาษีอากรสินค้าส่งออกที่ผลิตในราชอาณาจักร พ.ศ. 2524 ไม่ว่าจะมีความผิดกรรมเดียวหรือหลายกรรมต่างกัน ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีกระการยื่นขอรับเงินชดเชยหรือมีการจ่ายเงินชดเชยรวมเป็นเงินตั้งแต่สิบล้านบาทขึ้นไป

13. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่งประเทศไทย

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485

14. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 193 มาตรา 197 มาตรา 216 มาตรา 217 มาตรา 221 และมาตรา 222 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535

15. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 60 และมาตรา 61 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่มีความผิดมูลฐานเป็นคดีพิเศษซึ่งอยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับการยกยอก หรือฉ้อโกง หรือประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน หรือกระทำโดยทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ กฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งการกระทำโดยกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบ หรือมีประโยชน์เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสถาบันการเงิน หรือความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากร ตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

16. คดีความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานการผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 48 มาตรา 48 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 ที่มีหรือมูลค่าน่าเชื่อว่ามีการกระทำความผิดในลักษณะที่เป็นแหล่งผลิตในลักษณะโรงงาน จำพวกที่ 3 ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานที่มีกำลังแรงม้าเครื่องจักรตั้งแต่ห้าสิบลองม้าขึ้นไป หรือมีคนงานตั้งแต่ห้าสิบคนขึ้นไป หรือคดีที่มีหรือมูลค่าน่าเชื่อว่าได้นำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเข้ามาในราชอาณาจักร อันมีมูลค่าตั้งแต่ห้าแสนบาทขึ้นไปและคดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 57 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511

17. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 69 มาตรา 70 และมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่มีหรือมูลค่าน่าเชื่อว่ามีการกระทำความผิดในลักษณะเป็นสถานที่ผลิต แหล่งจำหน่าย สถานที่เก็บสินค้า หรือได้นำเข้ามาในราชอาณาจักร

โดยมีสิ่งของหรือสินค้าไว้ในครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด หรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด อันมีมูลค่าตั้งแต่ห้าแสนบาทขึ้นไป

18. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 98 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เฉพาะกรณีที่ทำในเนื้อที่เกินกว่าห้าสิบไร่ขึ้นไป และคดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 99 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

19. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 85 มาตรา 86 และมาตรา 88 แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ที่มีหรือมูลน่าเชื่อว่ามีกระทำการในลักษณะเป็นแหล่งผลิต แหล่งจำหน่าย สถานที่เก็บสินค้า หรือได้นำเข้ามาในราชอาณาจักร โดยมีสิ่งของหรือสินค้าไว้ในครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด หรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด อันมีมูลค่าตั้งแต่ห้าแสนบาทขึ้นไป

20. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 278 มาตรา 288 มาตรา 289 มาตรา 296 มาตรา 297 มาตรา 301 และมาตรา 306 ถึงมาตรา 315 แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535

21. คดีความผิดตามประมวลรัษฎากร

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 37 มาตรา 90/4 มาตรา 90/5 และมาตรา 91/21(7) แห่งประมวลรัษฎากร ไม่ว่าจะมีความผิดกรรมเดียวหรือหลายกรรมต่างกันที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่าเป็นเหตุให้รัฐขาดรายได้เป็นเงินภาษีอากรรวมเบียดปรับและเงินเพิ่มตั้งแต่ห้าสิบล้านบาทขึ้นไป

22. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 27 มาตรา 27 ทวิ มาตรา 60 มาตรา 96 และมาตรา 97 ทศ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ไม่ว่าจะเป็นความผิดกรรมเดียวหรือหลายกรรมต่างหากที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีของกลางมูลค่าราคาของรวมค่าอากรเข้าด้วยแล้วเป็นเงินตั้งแต่สี่ล้านบาทขึ้นไป

23. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 147 มาตรา 161 มาตรา 162 มาตรา 165 และมาตรา 167 แห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พุทธศักราช 2527 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ไม่ว่าจะเป็ความผิดกรรมเดียวหรือหลายกรรมต่างหากที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีมูลค่าหรือปริมาณของสินค้าหรือบริการที่คำนวณรวมเป็นเงินตั้งแต่สี่ล้านบาทขึ้นไป

24. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสุรา

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 33 มาตรา 33 ทวิ มาตรา 33 ตริ มาตรา 34 และมาตรา 34 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสุรา พุทธศักราช 2493 ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีปริมาณสุราดังแต่หนึ่งหมื่นลิตรขึ้นไป

25. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาสูบ

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 49 มาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติยาสูบ พุทธศักราช 2509 ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีปริมาณยาสูบหรือยาเส้นน้ำหนักตั้งแต่หนึ่งล้านกรัมขึ้นไป

คดีพิเศษประเภทที่ 2 คือ คดีความผิดอาญาอื่นนอกจากความผิดดังกล่าวข้างต้นตามที่ กคพ. มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของกรรมการทั้งเท่าที่มีอยู่ให้เป็นคดีพิเศษ (ตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (2)) ซึ่งปัจจุบัน กคพ. ได้มีมติให้คดีดังนี้เป็น คดีพิเศษ

1. คดีบริษัท ออโต้ฮัลลายแอนซ์ (ประเทศไทย) จำกัดกับพวกถูกกล่าวหา ร่วมกันสำแดงเท็จ หลีกเลี่ยงอากร ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ที่แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว

2. คดีตามสำนวนคดีอาญาของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเจาะไอร้อง ที่

10/2547

3. คดีตามสำนวนคดีอาญาของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเจาะไอร้อง ที่ 21/2547³⁶
4. คดีฆาตกรรมเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตและนักธุรกิจชาวซาอุดีอาระเบียระหว่างปี 2532 - พ.ศ. 2536
5. คดีทุจริตโครงการแทรกแซงตลาดยางพารา ระหว่างปี พ.ศ.2542 – พ.ศ. 2543 ขององค์การสวนยาง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์³⁷
6. คดีตามสำนวนคดีอาญาของสถานีตำรวจภูธรอำเภอบ้านนังस्ता ที่ 68/2545
7. คดีตามสำนวนคดีอาญาของสถานีตำรวจภูธรอำเภอธารโต ที่ 17/2546
8. คดีตามสำนวนคดีอาญาของสถานีตำรวจภูธรอำเภอสู้ครืน ที่ 19/2546
9. คดีตามสำนวนคดีอาญาของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเจาะไอร้อง ที่ 2/2547
10. คดีสืบสวนและสอบสวนผู้มีอิทธิพล ที่พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ รองนายกรัฐมนตรี ผู้อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ ได้มอบหมายและเห็นชอบให้รองศาสตราจารย์ธงทอง จันทรางศุ รองปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานอนุกรรมการ ในการสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีการกระทำความผิดของผู้อิทธิพลในพื้นที่จังหวัด สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส และจากการสืบสวนพบว่า ผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ดังกล่าวมีพฤติกรรมน่าเชื่อว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับเรื่อง ยาเสพติด ค้าสินค้านิยามาซี คำอาวูธ เป็นต้น
11. คดีตามสำนวนอาญาของตำรวจน้ำภูเก็ต ที่ 133/2545³⁸
12. คดีสังหารนายเจริญ วัตอักษร

³⁶ ประกาศกรมสอบสวนคดีพิเศษ เรื่อง มติคณะกรรมการคดีพิเศษ ในการประชุมครั้งที่ 3/2547 เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2547

³⁷ ประกาศกรมสอบสวนคดีพิเศษ เรื่อง มติคณะกรรมการคดีพิเศษ ในการประชุมครั้งที่ 4/2547 เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2547

³⁸ ประกาศกรมสอบสวนคดีพิเศษ เรื่อง มติคณะกรรมการคดีพิเศษ ในการประชุมครั้งที่ 5/2547 เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2547

2.4.5 คดีความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ดำเนินการของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

สำหรับคดีความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ดำเนินการของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ตามบัญชีแนบท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 (16) "คดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน" อย่างไรก็ตาม มิใช่คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทั้งหมดจะอยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษทั้งหมด เฉพาะคดีความผิดฐานฟอกเงินที่เข้าลักษณะมาตรา 21 และมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เท่านั้นที่กรมสอบสวนคดีพิเศษจะเข้าไปดำเนินการคือ

มาตรา 21 คดีพิเศษที่จะต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้ได้แก่ คดีความผิดทางอาญาดังต่อไปนี้

(1) คดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้และกำหนดในกฎกระทรวงโดยการเสนอแนะของ กคพ. โดยคดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายดังกล่าว จะต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(ก) คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อนจำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ

(ข) คดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือระบบเศรษฐกิจ หรือการคลังของประเทศ

(ค) คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม หรือ

(ง) คดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน

ทั้งนี้ ตามรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดที่ กคพ. กำหนด

(2) คดีความผิดทางอาญาอื่นนอกจาก (1) ตามที่ กคพ. มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

ในคดีที่มีการกระทำอันเป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท และบทใด บทหนึ่งจะต้องดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ หรือคดีที่มีการกระทำผิดหลายเรื่องต่อเนื่องหรือเกี่ยวพันกัน และความผิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะต้องดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนสอบสวนสำหรับความผิดบทอื่นหรือเรื่องอื่นด้วย และให้ถือว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีพิเศษ

บรรดาคดีใดที่ได้ทำการสอบสวนเสร็จแล้วโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ให้ถือว่าการสอบสวนนั้นเป็นการสอบสวนในคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว

บทบัญญัติในมาตรานี้ให้ใช้บังคับกับบุคคลที่เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือ ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดด้วย

2.5 เปรียบเทียบอำนาจในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

ในเรื่องเขตอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษนั้น แม้ว่าตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 จะมีได้มีบทมาตราโดยบัญญัติระบุไว้ชัดเจนว่า พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีเขตอำนาจสอบสวนในเขตท้องที่ใดก็ตาม แต่เมื่อมาตรา 21 บัญญัติกำหนด "คดีพิเศษ" ไว้โดยเฉพาะแล้วย่อมมีความหมายว่า คดีอาญาเรื่องใดก็ตามที่เข้าลักษณะเป็น "คดีพิเศษ" ตามมาตรา 21 แล้ว ไม่ว่าจะคดีนั้นจะเกิดขึ้นในเขตท้องที่ใดภายในราชอาณาจักร หรือเป็นความผิดที่มีโทษตามกฎหมายได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทย³⁹ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษย่อมมีอำนาจสอบสวนได้ทั้งสิ้น และเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจสรุปสำนวนทำความเห็นควรส่งฟ้องหรือสั่งไม่ส่งฟ้องไปยังพนักงานอัยการพร้อมด้วยสำนวนการสอบสวนตาม ป.วิ.อ. มาตรา 140 และ 141 ด้วย หากใช้คดีอาญาธรรมดาที่จะอยู่ในบังคับแห่งเขตอำนาจสอบสวน

³⁹ พ.ร.บ. การสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มิได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง แต่ก็น่าจะตีความว่าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ น่าจะต้องเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสำหรับความผิดที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรด้วย เพราะเมื่อจัดจัดเป็น "คดีพิเศษ" ก็ไม่น่าจะใช้บทบัญญัติแห่งมาตรา 20 ตาม ป.วิ.อ. ซึ่งใช้บังคับการแก่การสอบสวนคดีอาญาทั่วไปเท่านั้น ซึ่งเมื่อเป็นความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยกระทำลงนอกราชอาณาจักรไทยย่อมไม่อยู่ในเขตอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนท้องที่หนึ่งท้องที่ใดที่จะมีอำนาจสอบสวนได้ตามมาตรา 18 และมาตรา 19 ในความมาตรา 20 จึงบัญญัติให้อัยการสูงสุด หรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบ แต่เมื่อ พ.ร.บ. การสอบสวนคดีพิเศษกำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษเป็นผู้มอบอำนาจสอบสวนคดีพิเศษแต่เพียงผู้เดียวแล้ว ไม่ว่าจะความผิดอาญาจะเกิดขึ้น ณ ที่ใด แม้เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรก็น่าจะถือว่าเป็นคดีอยู่ในเขตอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษทั้งสิ้น

ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 18, 19 และมาตรา 20 ไม่ แต่สำหรับปัญหาเรื่องเขตอำนาจชำระคดีของศาลนั้น ย่อมเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 22 และมาตรา 24 เหมือนคดีอาญาธรรมดาทั่วไป

อนึ่งเมื่อมีการตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ และมีพนักงานสอบสวนทำหน้าที่สอบสวนคดีพิเศษขึ้นมาเช่นนี้ ย่อมทำให้อาจเปิดปัญหาเรื่องการทับซ้อนเกี่ยวกับการใช้อำนาจสอบสวนคดีอาญาของเจ้าพนักงานตำรวจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ ดังนั้น ความในมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษจึงให้อำนาจแก่ กคพ. ที่จะออกข้อบังคับการปฏิบัติหน้าที่ในคดีพิเศษระหว่างหน่วยงานของรัฐเกี่ยวข้อง ดังนี้

มาตรา 22 เพื่อประโยชน์ในการประสานการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับคดีพิเศษ ให้ กคพ. มีอำนาจออกข้อบังคับการปฏิบัติหน้าที่ในคดีพิเศษระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. วิธีปฏิบัติระหว่างหน่วยงานเกี่ยวกับการรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ การดำเนินเกี่ยวกับหมายเรียกและหมายอาญา การจับ การควบคุม การขัง การค้น หรือการปล่อยชั่วคราว การสืบสวน การสอบสวน การเปรียบเทียบปรับ การส่งมอบคดีพิเศษและการดำเนินการอื่นเกี่ยวกับคดีอาญาในระหว่างหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญา
2. ขอบเขตความรับผิดชอบของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เจ้าพนักงานอื่นของรัฐ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ในการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ ทั้งนี้ เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแต่ละแห่ง ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ผลกระทบของการกระทำความผิด และประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญาได้อย่างทั่วถึง ในการนี้อาจกำหนดให้กรณีใดต้องดำเนินการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยก็ได้
3. การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามคดีพิเศษ
4. การสนับสนุนของหน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ

เมื่อมีข้อบังคับตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ปฏิบัติตามข้อบังคับที่กำหนดนั้น ถ้าข้อบังคับดังกล่าวการกำหนดหน้าที่ในระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ถือว่าการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นการดำเนินการของผู้มีอำนาจหน้าที่สืบสวนและสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับตามวรรคหนึ่ง สำหรับคดีพิเศษในเรื่องใด ให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กรมสอบสวนคดีพิเศษและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจะตกลงกัน เว้นแต่ กคพ. จะมีมติเป็นอย่างอื่น

ตามข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ในคดีพิเศษระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง พ.ศ. 2547 นั้น ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ให้กรมสอบสวนคดีพิเศษรับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษ ในคดีความผิดอาญาอันเป็นคดีพิเศษเท่านั้น

กรณีที่มีการร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษในการกระทำความผิดอาญาอันเป็นคดีพิเศษตามความในวรรคหนึ่งต่อพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนของหน่วยงานอื่นของรัฐ ให้พนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนนั้น ดำเนินการรับคำร้องทุกข์ คำกล่าวโทษ ดำเนินการสืบสวนสอบสวน และดำเนินการอื่น ตามอำนาจหน้าที่จนกว่าจะมีการส่งมอบสำนวนการสืบสวนสอบสวนให้กรมสอบสวนคดีพิเศษ⁴⁰

2. ให้พนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนของหน่วยงานอื่นของรัฐที่ได้รับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษคดีความผิดอาญาอันเป็นคดีพิเศษ ส่งมอบสำนวนการสืบสวนสอบสวนให้กรมสอบสวนคดีพิเศษ ภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่มีการรับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษ แล้วแต่กรณี

สำหรับคดีความผิดอาญาอันเป็นคดีพิเศษ ตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (2) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และเป็นคดีที่พนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนได้รับคำร้องทุกข์ คำกล่าวโทษ สืบสวนสอบสวน หรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดไว้แล้วให้กรมสอบสวนคดีพิเศษแจ้งพนักงานสอบสวน หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนนั้นโดยเร็ว และให้มีการส่งมอบสำนวนการสืบสวนสอบสวนให้กรมสอบสวนคดีพิเศษภายในระยะเวลาสามวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

เมื่อได้มีการส่งมอบสำนวนการสืบสวนสอบสวนแล้ว ให้มีการหารือเกี่ยวกับรายละเอียดการดำเนินการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างพนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้รับผิดชอบสำนวนการสืบสวนสอบสวนต่อจากพนักงานสอบสวน หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนนั้น⁴¹

3. ในระหว่างที่พนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจการสืบสวนสอบสวนของหน่วยงานอื่นของรัฐ ยังมิได้ส่งมอบสำนวนการสืบสวนสอบสวนตามข้อ 2

⁴⁰ ข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ในคดีพิเศษระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง พ.ศ. 2547 ข้อ 4

⁴¹ ข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ในคดีพิเศษระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง พ.ศ. 2547 ข้อ 5

ให้เป็นที่ยอมรับ ให้อำนาจพนักงานสอบสวน หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนนั้น จัดการให้มีการควบคุม การขัง การปล่อยตัวชั่วคราว การเก็บรักษาของกลาง และการดำเนินการอื่นใดที่จำเป็นต่อไปจนกว่าจะได้มีการส่งมอบการสืบสวนสอบสวน แต่ทั้งนี้หากมีการฝากขังจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จก่อนครบกำหนดฝากขังไม่น้อยกว่าสามวัน⁴²

4. ในกรณีที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีความจำเป็นในเรื่องการจับ การค้น การควบคุม การขัง การปล่อยตัวชั่วคราว การเปรียบเทียบปรับ การตรวจสถานที่เกิดเหตุ การตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์ การเก็บรักษา หรือจัดของกลางการสืบสวนสอบสวน หรือการดำเนินการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีพิเศษและไม่สามารถดำเนินการเองได้โดยลำพัง ก็ให้ประสานขอความร่วมมือจากพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนของหน่วยงานอื่นของรัฐ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่นของรัฐ และให้พนักงานสอบสวน หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการร้องขอให้ความร่วมมือตามที่ได้รับการร้องขอด้วย

ให้พนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนของหน่วยงานอื่นของรัฐ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่นของรัฐให้ความร่วมมือในการสนับสนุนแลกเปลี่ยนข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองดูแลรวมถึงการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารโดยตรง หรือการเชื่อมข้อมูลข่าวสาร หรือความร่วมมือในการสนับสนุนอื่นใดเพื่อใช้ในการสืบสวนสอบสวน หรือป้องกันปราบปรามการกระทำความผิดอาญาที่เป็นคดีพิเศษ ตามที่ได้รับการร้องขอจากกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ให้หน่วยงานของรัฐให้การสนับสนุนการดำเนินการที่เกี่ยวกับคดีพิเศษในเรื่องการสนธิกำลัง บุคลากร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ อาวุธยุทโธปกรณ์ ยานพาหนะ และการดำเนินการอื่นใดตามที่กรมสอบสวนคดีพิเศษร้องขอ⁴³

5. ในกรณีที่กรมสอบสวนคดีพิเศษกับหน่วยงานอื่นของรัฐปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ ให้กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแต่ละแห่ง ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของหน่วยงานนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการสืบสวนสอบสวน หรือป้องกันปราบปรามการกระทำความผิดอาญาที่เป็นคดีพิเศษ⁴⁴

⁴² ข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ในคดีพิเศษระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง พ.ศ. 2547 ข้อ 6

⁴³ ข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ในคดีพิเศษระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง พ.ศ. 2547 ข้อ 7

⁴⁴ ข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ในคดีพิเศษระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง พ.ศ. 2547 ข้อ 8